

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MANAGEMENT

ZAKLJUČNA PROJEKTNA NALOGA

NIVES FRANCA

KOPER, 2012

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MANAGEMENT

Zaključna projektna naloga
ANALIZA PREPREČEVANJA NELOJALNE
KONKURENCE SKOZI DELO ORGANOV
INŠPEKCIJSKEGA NADZORA V SLOVENIJI

Nives Franca

POVZETEK

Med tržnimi udeleženci je dopustno le pošteno tekmovanje, vendar se je zaradi različnih tržnih ciljev pojavila nelojalna konkurenca, ki se jo poskuša preprečiti s pomočjo zakonske regulacije in pravil. Zaključna projektna naloga predstavlja predvsem slovensko zakonodajo na področju varstva konkurence in konkurentov pred nelojalnimi dejanji. Naloga nadzora in preprečevanja nelojalnih dejanj je dodeljena Tržni inšpekciji Republike Slovenije. Iz raziskave, ki sem jo izvedla, je razvidno, da ima nelojalna konkurenca zelo majhen delež delovnega področja tržne inšpekcije. Analiza pa kaže tudi, da se ta delež ob spremembah zakonodaje, ki se nanašajo na vsebino Zakona o nelojalni konkurenci, še zmanjšuje.

Ključne besede: dejanja nelojalne konkurence, dobri poslovni običaji, generalna klavzula, tržna inšpekcija, inšpekcijski nadzor.

SUMMARY

Among market participants is permissible only honest contest. There was unfair competition, which it tries to avoid using the rules laid down by law. The final project work represents Slovenian legislation in the field of competition protection from unfair acts. Trade inspection has the task control and prevent unfair business. The research reveals that the scope of unfair competition has a very small proportion portfolio market inspection. Analysis shows that this proportion decreases with changes in legislation.

Key words: acts of unfair competition, good business practices, general clause, trade inspection, control of inspection.

UDK: 339.137.27:338.246(043.2)

VSEBINA

1	Uvod	1
1.1	Opredelitev obravnavanega problema	2
1.2	Metode raziskovanja.....	2
1.3	Predpostavke in omejitve	3
2	Preprečevanje nelojalne konkurence	4
2.1	Dejanja nelojalne konkurence	4
2.1.1	Varovani subjekti in objekti	5
2.1.2	Pomen dobrih poslovnih običajev in poslovne (ne)morale	6
2.2	Pravna ureditev preprečevanja nelojalne konkurence v EU.....	8
2.3	Pravna ureditev preprečevanja nelojalne konkurence v RS	11
2.3.1	Namen Zakona o varstvu konkurence	11
2.3.2	Generalna klavzula	12
2.3.3	Primeri nelojalnih dejanj	13
2.3.4	Prepletanje ZVK z ZVPot in ZVPNPP	18
3	Tržna inšpekcija Republike Slovenije.....	20
3.1	Organiziranost Tržne inšpekcije RS.....	20
3.1.1	Zakon o tržni inšpekciji.....	20
3.1.2	Zakon o inšpekcijskem nadzoru	21
3.2	Opravila in naloge	22
3.2.1	Načela izvajanja inšpekcijskega nadzora	23
3.2.2	Preventivna in nadzorna funkcija inšpekcije.....	24
3.3	Področja nadzora Tržne inšpekcije RS.....	27
4	Pristojnosti in ukrepi tržnega inšpektorja na področju varstva pred nelojalno konkurenco	29
4.1	Upravni postopek	30
4.2	Prekrškovni postopek	32
4.3	Izvršbeni postopek.....	36
5	Analiza dela TIRS na področju varstva pred nelojalno konkurenco v obdobju 2006–2011	37
6	Sklep.....	42
	Literatura.....	45
	Pravni viri	46

PONAZORILA

Slika 1:	Določanje dejanj nelojalne konkurence	5
Slika 2:	Število prijav potrošnikov TIRS v obdobju 2006–2011	22
Slika 3:	Število opravljenih inšpekcijskih pregledov TIRS v obdobju 2006–2011.....	25
Slika 4:	(Ne)ukrepanje tržnih inšpektorjev ob postopku inšpekcijskega nadzora v obdobju 2006–2011	26
Slika 5:	Opravljeni inšpekcijski pregledi glede na predpis v letu 2011	27
Slika 6:	Delež uvedenih prekrškovnih in upravnih ukrepov glede na število opravljenih inšpekcijskih pregledov v letu 2011	29
Slika 7:	Število izrečenih upravnih ukrepov v obdobju 2006–2011.....	30
Slika 8:	Letni delež upravnih ukrepov po vrsti ukrepa.....	31
Slika 9:	Uvedeni upravni postopki glede na vrsto ukrepa v letu 2011	32
Slika 10:	Število uvedenih prekrškovnih ukrepov v obdobju 2006–2011.....	33
Slika 11:	Letni delež prekrškovnih ukrepov po vrsti ukrepa.....	34
Slika 12:	Uvedeni prekrškovni postopki glede na vrsto ukrepa v letu 2011	35
Slika 13:	Število inšpekcijskih nadzorov iz ZVK v obdobju 2006–2011	37
Slika 14:	(Ne)ukrepanje na podlagi inšpekcijskega nadzora ZVK v obdobju 2006–2011...	38
Slika 15:	Število uvedenih prekrškovnih in upravnih inšpekcijskih ukrepov na podlagi ZVK v obdobju 2006–2011	39
Slika 16:	Število upravnih ukrepov na podlagi ZVK v obdobju 2006–2011	40
Slika 17:	Število prekrškovnih ukrepov na podlagi ZVK v obdobju 2006–2011	41
Preglednica 1: Število izvršenih ukrepov v obdobju 2006–2011.....		36

SEZNAM KRAJŠAV

EGS	Evropska gospodarska skupnost
OZ	Obligacijski zakonik
PES	Pogodba Evropske skupnosti
TIRS	Tržni inšpektorat Republike Slovenije
UWG	Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb (Zakon o preprečevanju nelojalne konkurence)
ZIN	Zakon o inšpekcijskem nadzoru
ZP-1	Zakon o prekrških
ZPomK	Zakon o preprečevanju omejevanja konkurence
ZTI	Zakon o tržni inšpekciji
ZUP	Zakon o upravnem postopku
ZVK	Zakon o varstvu konkurence
ZVPNPP	Zakon o varstvu potrošnikov pred nepoštenimi poslovnimi praksami
ZVPot	Zakon o varstvu potrošnikov

1 UVOD

Tržni udeleženci tekmujejo med seboj za doseganje čim večjega tržnega deleža. Na trgu nastopajo svobodno, njihova dejanja, usmerjena v povečevanje tržnega deleža s ciljem čim večjega dobička, pa naj bi bila poštena. Temu tekmovanju pravimo tudi konkurenca, ki je podrobneje obravnavana v konkurenčnem pravu. Slednje pa je del bolj obsežnega tržnega prava, ki po Zabelu (1999, 48) ureja trg kot celoto in določa okvire, v katerih se razvijajo razmerja med tržnimi udeleženci in usmerja procese na trgu in vsaj delno vpliva na strukturo trga. Konkurenčno pravo je lahko abstraktno označeno kot skupek pravil in omejitev, ki neposredno urejajo konkurenco (Zabel 1999, 121). Obstaja več definicij konkurence. V Sloveniji se najpogosteje navaja, da je konkurenca pravno zagotovljena možnost prilagajanja gospodarskih subjektov tržnim razmeram z uporabo dovoljenih sredstev (Zabel 1999, 76). Za konkurenco je značilno večje število poslovnih subjektov, ki si želijo zagotoviti čim boljši položaj in dolgoročni obstoj na trgu ter, kot trdi Zabel (1999, 81), gre za »nenehno iskanje novih in ugodnejših, učinkovitejših konkurenčnih dejavnikov«.

Konkurenčno pravo se deli na dve področji, in sicer prepoved omejevanja konkurence in varstvo konkurence. Prepoved omejevanja konkurence je urejena v Zakonu o preprečevanju omejevanja konkurence (ZPOmK; Uradni list, št. 56/1999, 37/2004, 99/2004-UPB1, 40/2007, 64/2007-UPB2, 36/2008, 40/2009, 26/2011), varstvo konkurence pa v Zakonu o varstvu konkurence (ZVK; Uradni list RS, št. 18/1993, 56/1999, 110/2002). V zaključni projektni nalogi me je zanimalo predvsem slednje. Poudarek je tako na enem izmed prepovedanih dejanj v omenjenem zakonu, to je nelojalni konkurenci.

ZVK prepoveduje tista dejanja, ki nasprotujejo dobrim poslovnim običajem in povzročajo ali utegnejo povzročati škodo drugim udeležencem na trgu (13. člen ZVK). Pri tem gre za generalno klavzulo, ki na abstrakten način in generalno določa, kaj nelojalna konkurenca sploh je. Zakon nato primeroma našteva najpogostejša dejanja nelojalne konkurence, kot so na primer različne oblike oglaševanja, prikrievanje napak, neustrezno označevanje blaga ali storitev, navidezna razprodaja, razno obljubljanje nagrad in daril. Organ, ki se ukvarja z izvajanjem nadzora nad določbami iz ZVK in tudi nad dejanji nelojalne konkurence, je Tržna inšpekcija Republike Slovenije (TIRS).

Gospodarska kriza in nestabilne razmere so pripomogle k temu, da se morajo podjetja danes še bolj kot pred leti boriti za obstanek in položaj na trgu. Primarnega pomena naj bi bilo torej prilagajanje spremenjenim razmeram. Izhajajoč iz tega, sem predpostavljala, da podjetja danes še bolj kot v preteklosti ravnajo nedopustno in tako izkrivljajo zdravo konkurenco. Pravilnost te predpostavke je posredno preverljiva z analizo dela TIRS, ki se nanaša na preprečevanje nelojalne konkurence in ukrepanje v primeru ugotovljenih kršitev.

1.1 Opredelitev obravnavanega problema

Predvidevala sem, da se podjetja zaradi gospodarske krize v večji meri zatekajo h kršitvi konkurenčnih pravil. S pomočjo teoretičnih izhodišč in analizo dela TIRS sem preučila trende na tem področju, predvsem, ali so dejanja nelojalne konkurence v porastu ali upadu. Na osnovi statističnih podatkov me je zanimalo delo TIRS zoper nelojalno konkurenco v času pred gospodarsko krizo v primerjavi z danes in vpliv drugih zakonskih predpisov.

Cilj zaključne projektne naloge je podrobno analizirati naravo dela, obseg pristojnosti in pogostost ukrepov TIRS v primeru nelojalne konkurence in tako predstaviti sliko njenega pojavljanja na slovenskem trgu. S pomočjo statističnih podatkov sem preučila pojavnost kršitev in prijav potrošnikov ali podjetij oziroma, ali se njihovo število povečuje ali zmanjšuje. Da sem to dosegla, sem predhodno naredila tudi analizo zakonodaje, podrobneje ZVK. Poiskala in preučila sem tiste pravne smernice, ki obravnavajo nelojalno konkurenco. V zaključni projektni nalogi je prikazana povezava med nelojalno konkurenco in Zakonom o varstvu potrošnikov (ZVPot; Uradni list RS, št. 20/1998 [25/1998, popr.], 23/1999, 110/2002, 14/2003-UPB1, 51/2004, 98/2004-UPB2, 46/2006 Odl. US: U-I218/04-31, 126/2007, 86/2009, 78/2011) ter Zakonom o varstvu potrošnikov pred nepoštenimi poslovnimi praksami (ZVPNPP; Uradni list RS, št. 53/2007), in prav ta povezanost je razvidna v rezultatih analize statističnih podatkov. Ker imajo omenjeni predpisi močan vpliv na nelojalno konkurenco in zaradi ustvarjanja preglednejše slike, pa je bilo treba analizo dela TIRS razširiti.

1.2 Metode raziskovanja

V zaključni projektni nalogi sem uporabila več različnih metod. Z metodo deskripcije in opisno analizo sem predstavila delo TIRS, povezavo med nelojalno konkurenco in potrošnikom. Uporabila sem tudi zgodovinsko metodo in metodo kompilacije različnih stališč, spoznanj in sklepov tujih ter domačih avtorjev o obravnavani temi. Z metodo analize sem pojasnila področje nelojalne konkurence, delo tržnega inšpektorata in njuno odvisnost. Na osnovi analiz sem z metodo sinteze strnila ugotovitve v sestavljeno celoto.

Pri analitičnem pristopu sem uporabila induktivni način sklepanja. S proučevanjem primerov sem navedla primere na področju nelojalne konkurence. Na osnovi zbranih statističnih podatkov o inšpekcijskem nadzoru TIRS sem s kvantitativno in statistično analizo prišla do ključnih ugotovitev. Nato pa sem s pomočjo Microsoft Excela analizirane pojave prikazala v tabelarni in grafični obliki.

1.3 Predpostavke in omejitve

Glede na raziskavo, ki sem jo opravila, sem predpostavljala, da je zaradi gospodarske krize število kršitev s področja dela TIRS večje in da se bo ta trend še nadaljeval. Predpostavljala sem tudi, da bi se lahko število odzivov in prijav potrošnikov zaradi pogostosti in prenasičenosti trga z oglaševanjem, pa tudi zaradi drugih dejavnikov, zmanjšalo. Podatke sem pridobila iz javno dostopnih virov. Analizo sem nameravala omejiti na delovanje in zaznavo pojavov TIRS v primerih varstva konkurence, vendar zaradi pomembnosti in boljše preglednosti sem morala raziskavo razširiti na širše oziroma splošno področje delovanja TIRS. Na tak način sem lahko obsežnost nelojalne konkurence pri njegovem delu prikazala še natančneje.

2 PREPREČEVANJE NELOJALNE KONKURENCE

S pojavljanjem blagovne menjave in kasneje gospodarske dejavnosti se je med tržnimi udeleženci pojavila nuja po doseganju ciljev, ki bi sledili ali presegali tržne zmožnosti nasprotnikov. Takemu stanju pravimo konkurenca in izvira iz latinske besede »concurrentia«, kar pomeni tekmovanje (Bohinc in Kete Ujčič 2001, 88).

Konkurenca je zagotovo zaželen pojav, saj je praviloma njen cilj svobodno urejanje trga ponudbe in povpraševanja. Obstajati mora svoboda izražanja, s katero lahko podjetja ta cilj sploh dosežejo. Omembe vredna je ustavna določba v tistem delu, ki pravi, da mora biti gospodarska pobuda svobodna ter prepoveduje vsa dejanja nelojalne konkurence ali taka, ki bi jo omejevala (74. člen Ustave Republike Slovenije).

Za konkurenčni trg je značilna kakovostnejša in ustrežnejša cenovna politika izdelkov in storitev. Ker konkurenca sili podjetja k povečevanju tržnega deleža in dobička, je lahko to spodbuda za vlaganje v nadaljnji razvoj. Udeleženci so prisiljeni v investicije, raziskovanje in tehnični napredek (Šinkovec in Tratar 2003, 33).

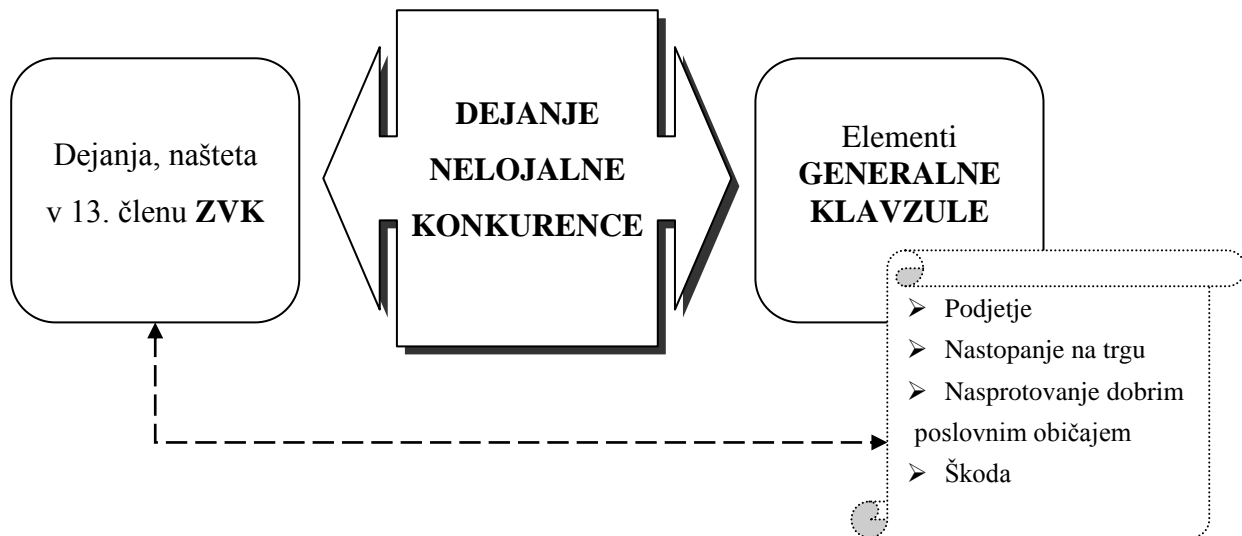
Konkurenca se podrobneje obravnava v konkurenčnem pravu in Zakonu o nelojalni konkurenci. Zanimivo je poznati razliko med njima. Prvo zagotavlja, da obstaja konkurenca med podjetji, in vsem omogoča prost dostop do trga. Bistvo drugega pa je, da med že obstoječo konkurenco in trg prepoveduje nepošteno obnašanje, ki je v nasprotju s poslovnimi običaji (Thünken 2002).

2.1 Dejanja nelojalne konkurence

Velikokrat so reakcije tržnih udeležencev v nasprotju z »zdravo« konkurenco. Taka ravnanja, ki jo zavirajo ali izkrivljajo in izhajajo iz podjetniške svobode, privedejo do nelojalne konkurence. Slednjo pa najenostavneje razumemo kot nepošteno, nepravično ali nedopustno obnašanje katerega izmed konkurentov na trgu. Pri nelojalni konkurenci konkurenca na trgu obstaja, vendar je motena zaradi tržnega obnašanja enega izmed udeležencev (Bohinc in Kete Ujčič 2001, 116). Čeprav so dejanja nelojalne konkurence primeroma naštetja v ZVK, ne moremo trditi, da so edina, ki se lahko na trgu pojavljajo in so zakonsko nedovoljena.

V omenjeno pravno definicijo je zelo abstraktno všteto vsakršno dejanje, ki ni v skladu z dobrimi poslovnimi običaji. Dobri poslovni običaji so spremenljiv dejavnik, saj sčasoma nastajajo novi konkurenčni pogoji, metode in konflikti (Šinkovec in Tratar 2003, 71). Zato ni mogoče zajeti vseh možnih dejanj nelojalne konkurence. Zaradi tega je bilo treba izpopolniti kriterije za opredelitev dejanja, ki se štejejo za nelojalna. Rešitev je sistem generalnih klavzul,

ki določa znake, ki morajo biti izpolnjeni, da lahko govorimo o dejanju nelojalne konkurence. Ti znaki so podjetje, nastopanje na trgu, nasprotovanje dobrim poslovnim običajem in škoda (Bohinc in Kette Ujčič 2001, 117).

Slika 1: Določanje dejanj nelojalne konkurence

Dejanje nelojalne konkurence je torej vsako dejanje tržnih udeležencev, ki izpolnjuje vse elemente generalne klavzule ali katerega izmed primerov, naštetih v 13. členu ZVK.

2.1.1 Varovani subjekti in objekti

Varovani subjekti v konkurenčnem pravu so prvotno bili tržni konkurenti ali natančneje posamezni konkurent na trgu. Zaradi razvoja drugih družbenih interesov in državne intervencije se je varstvo pred nelojalno konkurenco razširilo na več družbenih področij. Ob razvoju sodne prakse se je prišlo do spoznanja o pomembnosti varstva splošnega interesa in interesa potrošnika. V ospredje so prihajale družbene pravice. Posamezni konkurent, javni oziroma splošni interes in potrošnik so torej varovani subjekti (Šinkovec in Tratar 2003, 69).

Mnenja o tem, kaj je varovani objekt, so deljena. Ta se določa glede na namen in cilj zakonske ureditve in je odvisen od tega, ali zakon varuje le individualni interes ali tudi socialnega. Nekateri menijo, da gre za osebnostno pravico izvajanja gospodarske dejavnosti, drugi pa, da gre le za pravico dejavnosti (Šinkovec in Tratar 2003, 69). Zabel idr. (1993, 69) imenuje varstveni objekt nelojalne konkurence kot način tržnega obnašanja, kar predstavlja najenostavnejšo razlago tega pojma.

V posameznem sporu glede nelojalne konkurence se opravi tehtanje interesov vseh tržnih udeležencev. Interes posameznega konkurenta ali skupine konkurentov je v tem, da lahko svobodno oblikuje svojo dejavnost, razvoj in ponudbo blaga na trgu. V primeru nelojalnega

ravnanja se preveri, ali so pogoji generalne klavzule izpolnjeni, in s tem potrdi ali zavrne domneva o kršitvi lojalne konkurence. Med splošni interes spadajo tiste osebe, ki na trgu niso neposredno udeležene. Te je težje definirati in je ugotavljanje obsežnosti »splošnega« popolnoma odvisno od sodstva. Po navadi je splošnost prizadeta, če je konkurenčni boj med ponudniki nepošten, zavaja določene družbene skupine in ne spoštuje etičnih načel širšega kroga ljudi (Šinkovec in Tratar 2003, 69, 72–73). Bistvo varovanja objektov in subjektov na trgu je varovanje same konkurenčne svobode.

2.1.2 Pomen dobrih poslovnih običajev in poslovne (ne)morale

Vsako ravnanje tržnih udeležencev mora biti skladno z Obligacijskim zakonikom (OZ; Uradni list RS, št. 83/2001, 32/2004, 28/2006 Odl. US: U-I-300/04-25, 29/2007 Odl. US: U-I-267/06-41, 40/2007, 97/2007-UPB1), kjer kot pravni standardi štejejo dobri poslovni običaji, uzance in prakse, vzpostavljene med strankami. Dodati je treba še poslovno moralo, ki se prepleta s poslovnimi običaji, ker prvi posredno oblikuje razvoj drugega.

Slovenska zakonodaja dobrih poslovnih običajev ne definira, so pa ena bistvenih kategorij za določanje (ne)lojalne konkurence. Z njihovo pomočjo se poskuša določiti, ali je neko dejanje dovoljeno ali nedovoljeno oziroma pravno ali protipravno. Lahko jim pripišemo regulativno funkcijo za tiste primere nelojalnih dejanj, ki v zakonu niso izrecno urejena. So tudi eden izmed elementov generalne klavzule (Zabel 1999, 70, 82, 344; Kranjc 2002, 739).

Najprej je treba vedeti, kaj razlikuje poslovne običaje od običajev. Običaji veljajo za ustaljena ravnanja med osebami, ki v pridobitna razmerja ne vstopajo zaradi pridobitnega namena. Razlika je tudi v tem, da se pri določanju generalne klavzule uporabljajo poslovni običaji. Da lahko o njih govorimo, moramo opredeliti njihove elemente. Teh pa ne določi zakonodajalec, ampak poslovna praksa. Ravnanje je po navadi ustaljeno in v določenih okoliščinah primerno, zato je najpogosteje pričakovano. Pričakovano ravnanje pa se presoja po objektivnih merilih. Tako ravnanje se pričakuje med osebami določenih lastnosti, v našem primeru so to osebe, ki delujejo kot gospodarski subjekti. Dobri poslovni običaji pa določajo meje dovoljenega ravnanja med tržni udeleženci na trgu (Kranjc 2002, 737–738).

Poslovni običaji nimajo v vseh primerih enake vsebine, ki je odvisna od namena zakona. Namen je lahko varovanje pravic konkurentov in tržna orientiranost pravnega reda, ki omogoča opredelitev znakov dovoljenega in svobode gospodarskega ravnanja. Slednja je podana, dokler se s takim ravnanjem ne poseže v pravico drugega, v ustavni red in veljavno moralo. Zakoni, ki zadevajo to področje, lahko izrecno opredelijo ravnanja kot protipravna. Vsebina dobrih poslovnih običajev se po navadi spreminja zaradi sprememb v gospodarstvu, načinu življenja ali vrednostnih orientacijah (Šinkovec in Tratar 2003, 54, 70–72; Flere 1997, 228).

Šinkovec in Tratar (2003, 54, 70–71) definirata dobre poslovne običaje kot nenapisana pravila za neko zaželeno stanje, ki so se s časom uveljavila. Natančneje so to navade in običaji v pravnem prometu poleg morale.

Kranjčeva (1998, 29–30) definira dobre poslovne običaje kot standard poslovne morale in standard vestnosti in poštenja v posebnem krogu udeležencev razmerij. Trdi, da ugotavljanje dobrega poslovnega običaja izhaja iz vsebine pravil morale.

Tudi Zabel (1999, 82–84) jih opisuje kot neposreden izraz družbene morale, ki se je oblikovala na določenem področju, to je v poslovnih odnosih. Ne glede na povedano, so se v resnici običaji izoblikovali spontano in z zavestjo ljudi, zato jih štejejo za obvezne pravne norme.

Teoretično se merila in smernice poskuša opredeliti kot osnova za oceno, ali je neko ravnanje v skladu z moralo. Pomembna kriterija sta družbena in posameznikova zavest o moralnem. Sicer je morala sredstvo za omejevanje svobode urejanja obligacijskih razmerij. V OZ se dejanja in posli, sklenjeni zoper moralo, štejejo za kršitev dostojanstva (Kranjc 1998, 23–25).

Pavčnik (1982, 192) definira moralo kot »sistem vrednot, ki so del individualne in družbene zavesti, vrednot, ki opredeljujejo, kaj je za človeka dobro in kaj slabo, kaj je humano in kaj nehumano.« Na osnovi teh vrednot se ocenjuje človekovo ravnanje kot dobro ali slabo.

V leksikonu Sruck (1999, 305) opredeljuje moralo kot »skupek prepisov, norm, vrednot, idealov ipd., ki so sankcionirani s posebno notranjo, subjektivno sankcijo, katero subjekt, oseba, posameznik 'uporablja' na samem sebi« in dodaja, da je njena učinkovitost odvisna od ponotranjenja v posamezni osebi. Vendar opozarja, da je določanje, kaj je moralno dobro in kaj slabo, odvisno od več dejavnikov. Morala se razlikuje glede na družbeno, socialno in kulturno okolje.

Flere (1997, 225, 227), podobno kot drugi pisci, označuje moralo kot skupek pravil in standardov, ki služijo kot podlaga za obnašanje in delovanje. Dodaja, da so ti rezultat družbenih vrednot in so družbeno pogojeni, čeprav vsak posameznik občuti moralo neposredno. Kot aktiven dejavnik morala vpliva na družbo s tem, da prispeva k stabilnosti in zanesljivosti družbenih odnosov. O morali je veliko napisanega, njena pravila pa niso zapisana v knjigah ali zakonih, ampak živijo v podzavesti članov družbe.

Na gospodarskem področju se je razvila poslovna morala, ki primarno ščiti gospodarske odnose. Prav tako kot poslovni običaji se je tudi poslovna morala razvila postopoma in gre v veliki meri za splošno priznana pravila, ki se spreminjajo dokaj počasi (Zabel 1999, 84). Med oblike poslovno nemoralnih dejanj uvrščamo zavajanje v zmoto, ki vodi v resnici neobstoječe predstave, lažne opredelitve blaga, ki ne ustrezajo dejanskemu stanju, metodo izzivanja napačne razlage ali predstave o prednostih, zlorabo imen izvedencev, goljufije, grožnje,

prisilo, presenečenje in podobne načine zlorabe čustvenih vplivov (Šinkovec in Tratar 2003, 83–87).

2.2 Pravna ureditev preprečevanja nelojalne konkurence v EU

Rimska pogodba je začetni temeljni dokument, kjer je bilo konkurenčno pravo prvič zapisano za Evropo. Šefi šestih zahodnoevropskih držav so 25. marca 1957 podpisali pogodbo o ustanovitvi Evropske gospodarske skupnosti (EGS). Rimska pogodba je temelj, ki opredeljuje konkurenčne cilje kot (Bavcon in Pučnik 1998, 23–24):

- doseganje učinkovitosti v smislu povečanja blaginje porabnikov in porazdelitve sredstev, ki ob učinkoviti konkurenci omogoča tehnični in gospodarski napredek;
- varovanje porabnikov in majhnih podjetij pred velikimi agregati ekonomske moči;
- preprečitev neupravičenega pridobivanja dohodkov in dobičkov;
- oblikovanje skupnega trga in omogočanje svobodnega pretoka blaga, storitev, delovne sile in kapitala med vsemi državami članicami.

Pojem nelojalne konkurence lahko zaznamo v preambuli Pogodbe Evropske skupnosti (PES), ki države članice zavezuje k »pošteni konkurenci«, kar nakazuje k preprečevanju nelojalne konkurence. V PES ni neposredne obravnave nelojalne konkurence, ker je veliko večji pomen dan zaščiti konkurence pred monopolnimi dejanji in zlorabami prevladujočega položaja, zagotavljanju skupnega tržišča, prostemu pretoku blaga, storitev, kapitala in delovne sile. Evropska unija (EU) ureja nelojalno konkurenco z raznimi direktivami. Omembe vredna je Direktiva Evropskega sveta 84/450/EGS o zavajajočem oglaševanju, vključno s primerjalnim oglaševanjem (UL. EU. 1997).

Nacionalne zakonodaje v EU, ki obravnavajo konkurenco, niso usklajene in se zelo razlikujejo. Ponekod se pojavlja več organov zoper nespoštovanje poštene konkurence, drugje pa le eden. V nadaljevanju je prikazana obravnava nelojalne konkurence v nekaterih državah EU: v Nemčiji, ki je podlaga slovenskega ZVK, na Poljskem, ki se slovenskemu ZVK zelo približuje, a z določenimi razlikami, v skandinavskih državah (na Danskem, Norveškem, Švedskem, Finskem) in v Veliki Britaniji kot posebnosti v EU.

Nemčija

V Nemčiji je nelojalna konkurenca natančno obravnavana v Zakonu o preprečevanju nelojalne konkurence (Bundesministerium de justiz 2004), ki je bil reformiran leta 2004. Po njegovem zgledu pa je nastal tudi slovenski ZVK. Nemški zakon v prvem delu definira namen zakona, ki je varovanje konkurentov, potrošnikov in drugih udeležencev na trgu pred nelojalno konkurenco. V drugem delu zakona so opredeljena konkurenčna dejanja, ki je skupaj z določbo o generalni klavzuli v tretjem delu bistveni del UWG. Nepomembnih in

manj pomembnih nelojalnih dejanj zakon naj ne bi preganjal. Odločanje o dopustnosti promocijskih aktivnosti je bilo pred reformo prepuščeno sodišču, sedaj pa ta nadzoruje le določene vrste zlorab. Ta zakon vsebuje seznam primerov dejanj nelojalne konkurence, in sicer:

- neprimerno vplivanje in izkoriščanje potrošnika;
- urejanje oglaševanja, reklamiranja, promoviranja izdelkov ali storitev v primerih, ko podjetje prikriva konkurenčno naravo svojih konkurenčnih dejanj v okoliščinah, ki nimajo poslovnega namena;
- pospeševanje prodaje s tekmovanji ali z nagradnimi igrami – obveznosti podjetij k objavljanju vseh informacij in pogojev sodelovanja pred sklenitvijo posla ter prepoved kombiniranja nagradnih iger s področji, ki nimajo povezave s predmetom poslovanja;
- napad na ugled podjetja in oviranje konkurence;
- izkoriščanje ali prisvojitve tujega dela (znanja in dokumentacije) ali ugleda;
- prepoved zavajajočega oglaševanja, ki vključuje prikrivanje informacij, oglaševanje blaga, ki ga na zalogi ni dovolj, da bi zadostovalo povpraševanju, in primerjalno oglaševanje;
- kršitev zakonskih predpisov, ki urejajo tržne aktivnosti.

V približno 90 % se primeri, ki izhajajo iz kršitve konkurence, poravnajo brez ukrepanja sodišč. Dovolj je uradno pisno opozorilo konkurenta kršitelju, naj preneha z nepošteno konkurenco. Konkurent pozove kršitelja k podpisu tega opozorila, ki vsebuje določbo o pogodbeni kazni in v katerem je navedeno, da je kršitelj ravnal nelojalno. V nasprotnem primeru mora kršitelj zaradi neupoštevanja dane obljube in nastalih stroškov v postopku s pogodbo določeno kazen plačati. V vsakem primeru pa se sodišče obvesti o kršitvi, znesku kazni in roku plačila (Schroeder 2008).

Poljska

Prvi zakon, ki je vseboval prepoved konkurence, je bil sprejet že daljnega leta 1926. Po zgledu nemškega standarda je leta 1993 Poljska sprejela nov Zakon proti nelojalni konkurenci (Wipo 1993). Zakon vsebuje tipične primere nepoštenih in nezakonitih dejanj, kot so: zavajajoča oznaka podjetij, nepravilne ali goljufive geografske označbe porekla izdelkov ali storitev, zavajajoče označevanje blaga ali storitev, kršitev poslovne skrivnosti ali pogodb, posnemanje, osramočenje, oviranje dostopa na trg, podkupovanje nosilcev javnih funkcij, organiziranje piramidnega prodajnega sistema. Kot glavno prepoved pa šteje nezakonito in nepošteno oglaševanje. S sodno prakso se je ta krog razširil tudi na prepoved uporabe znakov ali simbolov, do katerih imajo pravico le posamezni poklici, nedovoljeno uporabo tujih radijskih konceptov in oglaševanje blaga, ki ni na voljo ali ga ni v zadostnih količinah (Skubisz in Szwaja 2007).

Skandinavske države (Danska, Norveška, Švedska, Finska)

Začetki obravnave nelojalne konkurence v skandinavskih državah segajo v leto 1960 s sprejetjem zakona, ki je prototip nemške zakonodaje o nelojalni konkurenci vključeval le v širšem smislu. V 70. letih prejšnjega stoletja je prišlo do sprememb in je področje nelojalne konkurence postalo manj pomembno, prednost pa so dobile poslovne prakse. Danska in Norveška sta obdržali staro zakonodajo, ki je vključevala tradicionalno nelojalno konkurenco in protimonopolno področje. Finska uporablja konkurenčne smernice v Zakonu o nepoštenih poslovnih praksah (Wipo 1978) in v Zakonu o varstvu potrošnikov (Finland ministry of justice 2005), torej dva različna pristopa. Prvega, ko gre za razmerja med gospodarskimi subjekti, drugega pa, ko gre za razmerja med podjetji in potrošniki. Finski zakon o varstvu potrošnikov je torej dopolnjen tako, da je celovit in vsebuje vse vidike, ki zadevajo potrošnike. V preostalih treh državah ta razmerja obravnavajo na isti način. Ob določanju dejanja nelojalne konkurence se tudi v teh državah uporablja generalna klavzula, ki je vsebinsko enaka kot nemška oziroma slovenska. V letu 2007 je bil zakon posodobljen tako, da je vključeval varstvo konkurence in potrošnikov. Slednji ureja načela in metode zoper protikonkurenčna ravnanja, sporazume in združenja med podjetji. Za nadzor trga in zagotavljanje skladnosti poslovnih praks z zakonodajo je odgovoren varuh potrošniških pravic (potrošniški ombudsman) skupaj z Agencijo za varstvo potrošnikov (v omenjenih državah se nekoliko razlikujejo le po strukturi in pristojnostih). Ti organi sodelujejo z industrijo in s posameznimi podjetji tako, da pripravljajo smernice obnašanja na trgu za določene sektorje in različne vrste praks na osnovi poslovnih zlorab teh podjetij. Civilnopravne tožbe lahko vloži tako potrošniški ombudsman kot prizadete osebe (Bakardjieva Engelbrekt 2007; Šinkovec in Tratar 2003, 40).

Velika Britanija

Za Veliko Britanijo je značilen čisto drugačen način urejanja konkurenčnih pravil. Nimajo podobnega zakona o nelojalni konkurenci kot pri nas, prav tako nimajo generalne klavzule ali sistematično definiranih posameznih dejanskih stanj in posledic. Nedovoljena konkurenca je obravnavana v različnih zakonih in sprejetih kodeksih različnih poslovnih združenj, ki pa dajejo prednost varstvu potrošnikov in splošnemu interesu. Prednost dajejo samokontroli gospodarstva, ki izhaja iz predpostavke, da konkurenčno ravnanje uravnavajo trgovci sami. Kadar ukrep samoregulacije ne daje potrebnega učinka, se poseže po zakonsko določenim sankcijam. Vendar so v takih primerih odločbe sodišča pogosto nejasne, ker se prepletajo uporaba samoreguliranih norm in zakoni po modelu evropskega prava (Šinkovec in Tratar 2003, 39).

2.3 Pravna ureditev preprečevanja nelojalne konkurence v RS

Domneva se, da mora biti konkurenca svobodna. Vendar ni dopusten kakršenkoli način konkuriranja. Z državnim poseganjem v to področje so se vzpostavila določena pravila obnašanja na trgu. Cilj je preprečiti nedopustna dejanja tržnih udeležencev, ki konkurenco na trgu ovirajo. V Sloveniji je nelojalna konkurenca ustavno prepovedana, in sicer v 74. členu Ustave Slovenije. Prepoved je absolutna ali z drugimi besedami vedno prepovedana, brez izjem (Zabel idr. 1993, 70; Bohinc in Kete Ujčič 2001, 117).

Nelojalna konkurenca je nato podrobneje obravnavana v Zakonu o varstvu konkurence. Omenjeni zakon je bil sprejet leta 1993 in je do sedaj doživel kar nekaj sprememb. Med pomembnejšimi naj omenim uveljavitev Zakona o prepovedi omejevanja konkurence, ki je leta 1999 postal samostojen. Prepoved omejevanja konkurence je bila z nelojalno konkurenco ena izmed najpomembnejših področij v ZVK. V 13. členu ZVK je tako nelojalna konkurenca opredeljena kot tisto dejanje pri nastopanju na trgu, ki je v nasprotju z dobrimi poslovnimi običaji in s katerim se povzroči ali utegne povzročiti škoda drugim tržnim udeležencem.

2.3.1 Namen Zakona o varstvu konkurence

Namen konkurence je svobodno delovanje na trgu in obvladovanje nedovoljene konkurence, zato je bilo treba vzpostaviti tudi določena pravila, ki bi jo nekako regulirala (Zabel idr. 1993, 30).

Prvotni namen ZVK je bilo varstvo tržnih konkurentov. Z razvojem gospodarstva in prava se je krog udeležencev v konkurenčnem pravu razširil na varstvo potrošnikov in javnega interesa. Sčasoma so se vzpostavili upravni in sodni organi za razreševanje konfliktov in sankcioniranja nedopustnih ravnanj (Šinkovec in Tratar 2003, 68).

Določbe iz ZVK veljajo za vse pravne in fizične osebe, ki opravljajo gospodarsko dejavnost na trgu ne glede na pravnoorganizacijsko in lastninsko pripadnost. ZVK tako narekuje merila za presojo, katera dejavnost je gospodarska. Zakon ne našteva pravnoorganizacijskih oblik subjektov, na katere se ta nanaša, ampak jih le označuje z izrazom »podjetje«, da omogoči lažje določanje strukturne oblike podjetja. Oblika podjetja ni odločujoči kriterij, je pa v pomoč pri ugotavljanju spornosti napram temu zakonu. Te oblike ali subjekti so tako osebne (d. n. o. in k. d.) in kapitalske družbe (d. o. o., d. d. in k. d. d.) kot tudi samostojni podjetniki ali združenja. Zakon obvezuje tudi posle bank, hranilnic in zavarovalnic, saj prav tako konkurirajo in nastopajo na trgu. Določeni subjekti so zavezani k spoštovanju ZVK, če ni drugače določeno z drugimi zakoni ali akti, kar pomeni, da subjekt del gospodarske dejavnosti opravlja na trgu, drugi del pa je določen s predpisi. Med temi so javna podjetja in zavodi, za katere velja zakon v primeru vključevanja v pravni promet in konkurenco z

drugimi subjekti. Cilj društev, verskih skupnosti, političnih in podobnih organizacij naj ne bi bila gospodarska dejavnost. Izjemoma je lahko dovoljena zaradi ciljev organizacije. V drugem členu so primeroma naštetje gospodarske dejavnosti, kot so nakup in prodaja blaga, proizvodnja, prevozne, turistične, gradbene, blagovno-prometne in kakršnekoli druge storitve. Sem se ne šteje gospodarska dejavnost, ki je le priložnostna. ZVK torej obvezuje vse gospodarske subjekte, tudi tuja podjetja, ki poslujejo, imajo podružnico ali sedež v RS in če je moč njihove učinke zaznati na slovenskem trgu (2. člen ZVK; Bohinc in Kete Ujčič 2001, 93; Šinkovec in Tratar 2003, 56–58, 78; Zabel idr. 1993, 21).

2.3.2 Generalna klavzula

Nelojalna konkurenčna dejanja so primeroma naštetja v 13. členu ZVK. Če se pojavi neko ravnanje, ki ni naštetjo v omenjenem členu tega zakona, a napeljuje k nelojalni konkurenci, je treba preučiti drugo možnost, to je znake generalne klavzule. V ZVK je bil sprejet sistem primarnosti generalne klavzule, ki velja le za konkurenčno pravo (Šinkovec in Tratar 2003, 83). Uporablja se za celoten omenjeni zakon, tudi pri opredelitvi nedovoljene špekulacije in omejevanju konkurence s sporazumi. Generalna klavzula velja za razmerja vseh gospodarskih subjektov, tudi takrat, ko je v tržnem razmerju gospodarski subjekt samo en tržni udeleženeec (Kranjc 2002, 737).

Konkurenčni pogoji se stalno spreminjajo in zato nastajajo nove metode in konflikti. Sodišča so pooblašena za razvijanje meril za presojo dobrih poslovnih običajev in tako razvijajo pogoje določanja generalne klavzule (Šinkovec in Tratar 2003, 71). Generalna klavzula je tudi koristno sredstvo za presojo, ker preprečuje, da bi se neenaki primeri obravnavali po istih pravnih pravilih. Posledično pravna pravila sledijo potrebam poslovne prakse (Kranjc 2002, 736).

Preden se za preverjanje konkurenčnega dejanja uporabi generalna klavzula, mora biti izpolnjena predpostavka, da gre za ravnanje v zvezi s konkurenco. Nato se ugotavlja, ali gre za vsebino dovoljene ali nedovoljene konkurence. Kot primere elementov nedovoljenega ravnanja lahko navedemo kršitev pravic podjetja, kršitev posebnega varstvenega zakona, kršitev znamke in podobno (Šinkovec in Tratar 2003, 79–80).

Elementi generalne klavzule so torej: podjetje, nastopanje na trgu, nasprotovanje dobrim poslovnim običajem in škoda (Zabel idr. 1993, 75). Vsi naštetji elementi morajo biti izpolnjeni, da se konkurenčno ravnanje šteje za nedovoljeno in protipravno, torej je dejanje nelojalne konkurence.

Podjetje

V 2. členu ZVK pojem podjetje obsega pravne in fizične osebe, ki na trgu opravljajo gospodarsko dejavnost. Ta je lahko nakup in prodaja blaga, proizvodnja, prevozne, turistične, gradbene, blagovne, prometne ali kakršne koli druge storitve, bančni, finančni, zavarovalni in podobni posli (Bohinc in Kete Ujčič 2001, 93).

Nastopanje na trgu

Kršitev nelojalne konkurence nekega podjetja mora biti storjena pri nastopanju na trgu. Z nastopanjem na trgu razumemo vsako aktivnost podjetja k pridobitvi tržnega položaja. Konkurenčno razmerje lahko obstaja tudi med tržnimi ponudniki različnih panog. Zato ni nujno, da si konkurirajo s homogenimi dobrinami ali storitvami ali substitucijskimi dobrinami (Šinkovec in Tratar 2003, 81).

Nasprotovanje dobrim poslovnim običajem

Nasprotovanje dobrim poslovnim običajem je najpomembnejši element generalne klavzule. Je ločnica med lojalnim in nelojalnim načinom konkuriranja na trgu. Gre tudi za pravni standard, katerega vsebina se v času spreminja in se v poslovnem svetu praviloma šteje za nepošteno, nečastno in nehumano. Njegovo vsebino določa vsakdanje življenje in poslovna praksa. Poslovni običaj določa ravnanje, ki se pričakuje med gospodarskimi subjekti. Kdaj je izpolnjen ta element, je različno od primera do primera. Sodišču je prepuščena najtežja naloga, in sicer poizvedba, kaj v posameznem primeru pomeni dober poslovni običaj. V pomoč bi mu lahko bile razne raziskave, objave gospodarske zbornice, ankete, izvedenska mnenja. Vendar najprimernejše je ugotavljanje pravila poslovne morale v konkretnem primeru. Vrednostno mora oceniti vso tržno situacijo. Vedeti mora, kaj se v poslovnem življenju resnično dogaja in kako poslovni krogi vrednotijo določeno ravnanje (Bohinc in Kete Ujčič 2001, 117–118; Zabel 1999, 83; Zabel idr. 1993, 77; Kranjc 2002, 735).

Škoda

Škoda je širše zastavljen element generalne klavzule. Nastanek škode torej ni pogoj, dovolj je že možnost za njen nastanek (Bohinc in Kete Ujčič 2001, 118). Škodo štejemo kot znak ali posledico dejanja nelojalne konkurence. Škoda je predpostavka za odškodninski zahtevek, ni pa pogoj za obstoj nelojalne konkurence (Zabel idr. 1993, 75–78).

2.3.3 Primeri nelojalnih dejanj

Dejanja nelojalne konkurence so primeroma naštet v drugem odstavku 13. člena ZVK, kjer z besedo »zlasti« ne zajema vseh možnih primerov in pušča možnost raznolikosti teh dejanj. Zato imajo v povezavi z generalno klavzulo le ponazoritveni pomen (Bohinc in Kete Ujčič

2001, 118). ZVK primeroma našteva štirinajst oblik nelojalne konkurence. Z vidika vsebine te zaključne projektne naloge povzemam le nekatere, in sicer:

- reklamiranje, oglašanje ali ponujanje blaga ali storitev z navajanjem neresničnih podatkov ali podatkov in izrazov, ki ustvarjajo ali utegnejo ustvariti zmedo na trgu, ali z zlorabo nepoučenosti ali lahkovernosti potrošnikov;
- reklamiranje, oglašanje ali ponujanje blaga ali storitev z navajanjem podatkov ali uporabo izrazov, s katerimi se izkorišča ugled drugega podjetja, njegovih proizvodov ali storitev oziroma ocenjuje ali podcenjuje kakovost proizvodov drugega podjetja;
- reklamiranje, oglašanje ali ponujanje blaga ali storitev oziroma omalovaževanje drugega podjetja s sklicevanjem na narodnostno, rasno, politično ali versko pripadnost;
- prodaja blaga z označbami ali s podatki, ki ustvarjajo ali utegnejo ustvariti zmedo glede izvora, načina proizvodnje, količine, kakovosti ali drugih lastnosti blaga;
- prikrivanje napak blaga ali storitev oziroma kakšno drugačno zavajanje potrošnikov;
- oglaševanje navidezne razprodaje ali navideznega znižanja cen in podobna dejanja, ki zavajajo potrošnike glede cen;
- neupravičena uporaba imena, firme, znamke ali kakšne druge oznake drugega podjetja, ne glede na to, ali je drugo podjetje dalo soglasje, če se s tem ustvari ali utegne ustvariti zmeda na trgu;
- pridobivanje kupcev blaga ali uporaba storitev z dajanjem ali obljubljanjem nagrad ali kakšne druge premoženjske koristi ali ugodnosti, ki po vrednosti občutneje presega vrednost blaga ali storitve, s katero naj kupec pridobi možnost nagrade.

Težava lahko nastane, ko se poraja vprašanje, ali morajo biti elementi generalne klavzule podani tudi v primerih 13. člena. Čeprav v omenjenem členu ni izrecno navedeno upoštevanje generalne klavzule v posameznih nelojalnih dejanjih, je smiselno za vsakega izmed teh primerov ugotavljati, ali izpolnjujejo vse elemente generalne klavzule. Kar pomeni, da je v vsakem izmed naštetih primerov prav tako potrebno ugotavljanje ustreznosti vsakega elementa generalne klavzule. V nasprotnem primeru ne moremo govoriti o dejanju nelojalne konkurence (Zabel idr. 1993, 73–74). V nadaljevanju sledi opredelitev vsakega primera izmed dejanj iz 13. člena ZVK.

Nelojalna reklama

Reklama je najpomembnejše sredstvo za uveljavljanje na današnjem nasičenem trgu (Zabel 1999, 359). Zato podjetja veliko vlagajo v učinkovito promocijo in uspešen tržni nastop. Kot reklama v konkurenčnem pravu se šteje le tista, ki se izvaja v poslovne namene (Šinkovec in Tratar 2003, 94). K reklamam štejemo oglaševanje in ponujanje blaga in storitev s ciljem vplivanja na potrošnike in vzbujanja zanimanja. Praviloma je reklama svobodno oblikovana,

le v primeru kršenja moralnih pravil, določene kategorije subjektov ali javnih interesov (reklamiranje orožja, mamil, odvetniške in izvedenske storitve) ni dovoljena, torej sodi med reklame neloyalne konkurence (Zabel idr. 1993, 80).

V kategorijo neloyalne reklame spadajo neresnična reklama, zavajalna reklama in reklama z zlorabo potrošnikov.

- Neresnična reklama obsega reklamiranje, oglaševanje ali ponujanje blaga ali storitev z navajanjem neresničnih podatkov. Neresnični podatki povzročijo tudi neresnično tržno informacijo. Ugotavljanje podatkov, ki naj bi bili neresnični, je težje izvedljivo, če ti niso objektivno preverljivi in izmerljivi.
- Pri zavajalni reklami ne gre za podatke, ki so neresnični, ampak za navajanje podatkov ali izrazov, ki zavajajo potrošnike in ustvarjajo ali utegnejo ustvariti zmedo na trgu. Ustvarjanje zmede na trgu razumemo kot dejanja, ki ogrožajo tržni položaj konkurentov ali potrošnikov. Izraz ali besedna zveza lahko povzročita zmedo, če imata več pomenov ali ustvarjata napačen vtis glede cene, porekla, proizvajalca, lastnosti blaga ali na prvi pogled ustvarjata ugoden vtis.
- Za reklamo z zlorabo potrošnikov je značilno izkoriščanje nepoučenosti potrošnikov v zvezi z blagom ali s storitvami in z vtisom posebne kakovosti. Manipulira se s pojmi, ki so javnosti neznani in občutljivi posebnim kategorijam potrošnikov. S strokovnimi pojmi o kakovosti se izkorišča nestrokovnost potrošnika (Zabel idr. 1993, 81–83).

Primerjalna in naslanjajoča reklama

Za ti dve obliki gre, kadar podjetje oglašuje in daje dober vtis o lastnem blagu ali storitvi v primerjavi z blagom ali s storitvijo drugega podjetja.

- O primerjalni reklami govorimo, kadar podjetje poudarja prednosti ali kakovost svojih produktov v primerjavi s konkurentovimi ali prikazuje konkurentove izdelke kot slabše kakovosti od lastnih. Ocenjujejo ali podcenjujejo se lastnosti produktov primerjanih podjetij, vendar s poudarkom prednosti lastnega podjetja. Že sama nepopolnost navajanja podatkov, zamolčanje določenih lastnosti ali uporabe različnih metod ocenjevanja različnih izdelkov pomeni prikazovanje neresničnih podatkov.
- Pri naslanjajoči reklami podjetje izkorišča dober sloves že uveljavljenih produktov in kakovosti tujih podjetij, tako da se nanje sklicuje, ko oglašuje lastne produkte. Pri naslanjajoči reklami velja poudariti možno sočasno kršitev tuje pravice intelektualne lastnine, predvsem blagovne znamke ali označbe geografskega porekla. Prepovedano je izkoriščanje tujega tržnega položaja, ugleda tujega podjetja ali kakovosti njegovih produktov. Omemba drugega podjetja v reklami še ni naslanjanje, primer je lahko reklamiranje rezervnih delov drugega podjetja (Zabel idr. 1993, 83–84).

Diskriminacijska reklama

Ta oblika reklame je pravzaprav primerjalna reklama. Gre za primerjanje produktov z namenom povečevanja lastnega produkta, in sicer z uporabo osebnih lastnosti podjetja ali njegovega konkurenta. Oglašuje se s sklicevanjem na narodnostno, rasno ali politično pripadnost (Bohinc in Kete Ujčič 2001, 121).

Očrnitev

Pri tej obliki nelojalne reklame ni nujno, da gre za oglaševanje, reklamiranje ali ponujanje blaga ali storitev. Bistvo je kakršnokoli dajanje podatkov o konkurentu, ki utegnejo škoditi njegovemu ugledu in poslovanju (Bohinc in Kete Ujčič 2001, 121).

Neresnično označevanje blaga oziroma storitev

Za to dejanje je značilno neresnično označevanje blaga in storitev s podatki in z oznakami, ki utegnejo ustvariti zmedo glede izvora, načina proizvodnje, količine, kakovosti ali drugih lastnosti produktov. Tu ne gre za reklamiranje, ampak je poudarek na označevanju blaga pri prodaji. Zaradi uporabe razlikovalnih znakov drugega podjetja pa lahko pride tudi do kršitve industrijske lastnine (Bohinc in Kete Ujčič 2001, 121).

Prikrivanje napak in drugačno zavajanje potrošnikov

V tem primeru podjetje z aktivnim delovanjem (z zatrjevanjem, da ima produkt določene lastnosti) ali z opustitvijo (če druge stranke ne opozori na napako) zamolči stranki napako blaga ali storitve. Obligacijsko razmerje, ko je stranki napaka neznana, je natančneje obravnavano v Obligacijskem zakoniku. Sem sodi tudi vsako dejanje ali opustitev, ki vsiljuje potrošnikom napačno predstavo (Zabel idr. 1993, 86).

Poseg v tuja poslovna razmerja

Pri posegu v tuja razmerja morajo nastopati tri osebe, praviloma podjetja. Med dvema osebama obstaja ali bi lahko obstajalo poslovno razmerje, a tretja oseba s svojim dejanjem skuša na to razmerje vplivati, ga prekiniti ali preprečiti nastanek novega. Primer te oblike je bojkot (Bohinc in Kete Ujčič 2001, 122).

Neupravičeno neizpolnjevanje ali razdiranje pogodb

Za neupravičeno neizpolnjevanje ali razdiranje pogodbe gre, kadar je podjetje tudi samo udeleženo v poslovno razmerje. O kršitvi nelojalne konkurence govorimo, ko je namen razdora neke pogodbe sklenitev enake ali podobne, vendar z drugim podjetjem. Poleg tega pogoja mora biti izpolnjen pogoj kršitve dobrih poslovnih običajev (Zabel idr. 1993, 87).

Navidezna razprodaja

Je ena izmed pogostejših dejanj nelojalne konkurence, kjer pride do zavajanja kupcev glede cen. Podjetje oglašuje razprodajo in znižanje cen, vendar sta ta le navidezna. Pri navidezni razprodaji podjetje izvaja le normalno prodajo ali navede odstotek znižanja cen na premajhni količini blaga oziroma pod minimalno odstotno ravno, določeno z zakonom. Pri navideznem znižanju pa podjetje oglašuje blago kot znižano, čeprav je cene predhodno zvišalo in nato znižalo, ali oglašuje znižanje manj vrednega blaga (Bohinc in Kete Ujčič 2001, 123).

Neupravičena raba zunanjih oznamenil

K tej kategoriji zakon šteje neupravičeno uporabo imena, firme, znamke ali kakšne druge oznake podjetja, ne glede na dano privolitev drugega podjetja, ki je upravičeno do označbe. Če se na tak način ustvari ali utegne ustvariti zmeda na trgu, se šteje za nelojalno dejanje (Zabel idr. 1993, 88).

Podkupovanje

Med podkupovanje spada vsako dajanje ali obljubljanje daril, premoženja ali druge koristi drugemu podjetju, njegovemu delavcu ali osebi, ki je v poslovni zvezi z drugim podjetjem. Cilj darovalca je pridobiti ugodnost v škodo kakšnega podjetja ali potrošnika. Kršitev po ZVK je samo dajanje, ne pa tudi prejemanje podkupovanja (Bohinc in Kete Ujčič 2001, 123–124).

Uporaba storitve zastopnika drugega podjetja

Nelojalno dejanje je neupravičena uporaba storitev trgovskega potnika, trgovskega predstavnika ali zastopnika drugega podjetja. Zaradi pravne narave določenih pogodb so te zaupne in za uporabo storitev teh oseb konkurent potrebuje dovoljenje osebe, ki je pooblastilo za zastopanje izdala (Bohinc in Kete Ujčič 2001, 123–124).

Premijski posli

Premijski posli so posli pridobivanja kupcev, na katere se vpliva z obljubljanjem daril, posebnih nagrad ali kakšnih drugih premoženjskih koristi, ki občutno presegajo vrednost blaga ali storitve. S tem ponujanjem se poskuša vplivati na potrošnika predvsem s psihološke plati nakupnega vedenja in vzbuditi zanimanje za ponujene produkte. Potrošnik se ne bo odločil za nakup racionalno zaradi kakovosti in cene nekega blaga, ampak zaradi prikazane posebne ugodnosti, ki mu je obljubljena ob nakupu določenega blaga. Težje je tudi ustvariti pravi vtis, koliko je verjetnosti, da bo nagrado dobil. Po navadi so ciljne skupine premijskih poslov občutljive skupine potrošnikov, manj premožni, starejši, otroci ali zbiratelji, ki se jih da v nakup prepričati zlahka (Bohinc in Kete Ujčič 2001, 124).

Kršitev poslovne skrivnosti

Kršitev poslovne skrivnosti po ZVK pomeni pridobivanje in uporabljanje poslovne skrivnosti. 39. člen Zakona o gospodarskih družbah kot poslovno skrivnost opredeljuje tiste podatke, ki jih določi gospodarska družba s pisnim sklepom in za katere je očitno, da bi nastala občutna škoda, če bi zanje izvedela nepooblaščen oseb (Bohinc in Kete Ujčič 2001, 125).

2.3.4 Prepletanje ZVK z ZVPot in ZVPNPP

Med temi tremi zakoni je bil ZVK z namenom preprečevanja nedovoljenih ravnanj podjetij na trgu sprejet prvi. Njegov cilj je bil varovati konkurente, šele posredno pa potrošnike. Zakon našteva prepovedana dejanja gospodarskih subjektov, tako do konkurentov kot do potrošnikov. Od nastanka do danes je omenjeni zakon doživel veliko sprememb. Zaradi ohlapnosti zaščite potrošnikov v tem zakonu je bil leta 1998 sprejet ZVPot, katerega namen je varstvo potrošnikov na splošno, določa pa tudi nujna odstopanja od pravil urejenih v OZ. Ker je potrošnik najšibkejši subjekt, ki nastopa v gospodarskih razmerjih, je bilo treba oblikovati take pravice in posledično potrošniško zakonodajo, ki bi ga posebej varovali. Leta 2007 je bil uveden ZVPNPP, na katerega so bile prenesene določbe, natančneje nekatera dejanja, navedena v 13. členu ZVK, ki veliko podrobneje opredeljujejo zavajanje potrošnikov.

Glavna tržna inšpektorica Grličeva (2010, 1355–1362) omenja obstoj medsebojne povezave med nelojalno konkurenco, varstvom potrošnikov in nepoštenimi poslovnimi praksami. Ugotavlja, da je bilo veliko storjenega že z reformiranjem potrošniške zakonodaje, saj se sočasno ustvarja ugodna in zakonita konkurenčnost podjetij. Čeprav je bilo uvedenih precej ukrepov, meni, da je slovenska zakonodaja na področju nelojalne konkurence v primerjavi z evropsko nepregledna in preveč razdrobljena. Dejansko je od prvotnega ZVK iz leta 1993 do danes ostalo zelo malo uporabne vsebine.

V ZVPot so urejene zlasti koristne informacije potrošnikom, ki jih usmerjajo pred in med sklenjenim poslom in po njem. Potrošniško pravo je torej skupek pravil, s katerimi se določajo položaj, pravice in obveznosti potrošnikov kot udeležencev v blagovnem, storitvenem in denarnem prometu na trgu. Dejstvo je, da ta izhaja iz tržnih razmerij potrošnikov s podjetji. Nekako določa način nastopanja podjetij na trgu (Zabel 1999, 471–472). Ko govorimo o (ne)poštenem oglaševanju, ima pomembno vlogo ZVPot, saj usmerja gospodarske subjekte o dovoljenih in nedovoljenih oblikah trženja ter obnašanju pri poslovanju s potrošniki. S tem zakonom je tudi prepovedano vsakršno zavajajoče oglaševanje podjetjem, z namenom vplivati ali škoditi konkurentom (Grlič 2010, 1359).

Z uveljavitvijo ZVPNPP se je razširilo področje zavajajočih in agresivnih ravnanj podjetij, katere pa ZVPot in ZVK nista tako podrobno obravnavala (TIRS 2008; Grlič 2010). Tako v ZVK kot tudi v ZVPNPP se za nepošteno poslovne prakse upoštevajo tiste, ki so v nasprotju z

dobrimi poslovnimi običaji. ZVPNPP ne opredeljuje poslovne prakse podjetij le v okviru oglaševanja, ampak želi preprečiti omejevanje potrošnikovih sposobnosti sprejemanja odločitev pri nepoznavanju pomembnih dejstev pred in med sklenitvijo posla in po njem. Razpon dejanj se je torej razširil še na opustitve, ravnanja, izjave ali tržno komuniciranje podjetij, ki neposredno izvajajo zavajajočo promocijo, prodajo ali dobavo izdelka potrošnikom. Za obstoj nepoštene poslovne prakse morata biti izpolnjeni dve predpostavki. Prva je nasprotovanje zahtevam poklicne skrbnosti, ki podjetju narekuje, da mora poznati vse okoliščine, povezane s strokovnim, z zakonitim in s poštenim opravljanjem dejavnosti. Zato ni mogoče upoštevati opravičila podjetja o izvajanju nepoštene poslovne prakse. Druga predpostavka omenja vplivanje podjetja na izkrivljanje ekonomskega obnašanja povprečnega potrošnika ali povprečnega člana ciljne skupine potrošnikov. Pri tem je bistvo izkrivljanja delovati v razmerju do potrošnikov z namenom omejevanja njegove sposobnosti sprejemanja pravilne odločitve o poslu in nato sklenitve posla, ki ga sicer ne bi sklenil (Janevski 2009, 39–40). Med nepoštene poslovne prakse štejemo zlasti zavajajoče in agresivne poslovne prakse ter zavajajoče opustitve. Zavajajoča dejanja stremijo k navajanju napačnih in neresničnih informacij, ki jih potrošnik sprejeme s sklenitvijo posla, čeprav ga sicer ne bi. Zavajajoče poslovne prakse lahko obsegajo zavajanje glede obstoja izdelka, njegovih značilnosti, prednosti, tveganj, izvedbe, poprodajnih storitev in možnosti pritožb, dobave in dostave, količine, porekla, cene, popravil in nadomestnih delov ter glede pravic, ki jih ureja varstvo potrošnikov. Za zavajajočo opustitev gre, ko podjetje izpusti bistvene informacije, ki jih povprečen potrošnik potrebuje za sprejem odločitve. Informacije so nejasne, prikrite, nerazumljive, dvoumne ali navedene ob nepravem času, posledica pa je sklenjeni posel, ki ga potrošnik sicer ne bi sklenil. K agresivnim poslovnim praksam štejemo predvsem nadlegovanje, prisilo, uporabo sile ali nedopustno vplivanje na potrošnike. Zaradi izkoriščanja nesrečnih okoliščin ali dogodka in žaljivega jezika se ovirata uveljavljanje pravic in sposobnost presoje potrošnikov (ZVPNPP).

Ne glede na zapisano je primerneje ločevati varstvo potrošnikov od varstva konkurence, ker imata področji različne prioritete, moralne vrednote in prednostne naloge. Tako ZVPot ne more varovati poslovnih razmerij med podjetji, ZVK pa ne more prisiliti potrošnika k upoštevanju dobrih poslovnih običajev med podjetji ali panogami (Grilc 2011, 1364–1365).

3 TRŽNA INŠPEKCIJA REPUBLIKE SLOVENIJE

Kot vse ostale inšpekcijske službe je TIRS del izvršilne veje oblasti, torej je organ državne uprave. Kot del širše javne uprave je zanj značilno neprofitno, strokovno in politično nevtralnno delovanje. Osnovna značilnost je delovanje za javno korist ali interes, določeno s področnim zakonom (Ministrstvo za javno upravo, Direktorat za organizacijo in kadre 2010, 8). Njegove pristojnosti so določene z Zakonom o tržni inšpekciji (ZTI; Uradni list RS, št. 20/1997, 52/2002) in Zakonom o inšpekcijskem nadzoru (ZIN; Uradni list RS, št. 56/2002, 26/2007, 43/2007-UPB1). Cilj učinkovitega TIRS ni v izdajanju čim večjega števila odločb ali ukrepov. Učinkovitost se kaže v (Ministrstvo za javno upravo, Direktorat za organizacijo in kadre 2010, 8):

- dobrem obvladovanju svojega področja;
- hitrem odzivanju na kritične kršitve predpisov v nadziranem okolju;
- postavljanju prioritet in ločevanju bistvenega od nebistvenega;
- preventivnem delovanju in manjših kršitvah, kjer se upošteva načelo sorazmernosti.

3.1 Organiziranost Tržne inšpekcije RS

TIRS je eden izmed organov Ministrstva za gospodarski razvoj in tehnologijo RS, vendar deluje povsem neodvisno in v skladu z Ustavo Republike Slovenije, zakoni in podzakonskimi akti. Osnovni strateški cilj TIRS je izvajanje učinkovitega neposrednega inšpekcijskega nadzora ter s preventivnim in po potrebi z represivnim delovanjem doseči čim višjo stopnjo urejenosti trga in zadovoljstva od uporabnikov, zaposlenih pa vse do širše družbene skupnosti. Delo TIRS je organizirano na sedežu in dvanajstih notranjih območnih enotah, v okviru teh pa je še devet inšpekcijskih pisarn. Območne enote so smotrno porazdeljene po teritorialnem kriteriju, kar pripomore k učinkovitemu delovanju in enakomernemu nadzoru. Inšpekcijsko delo poteka tako v inšpekcijskih pisarnah kot tudi na terenu (TIRS 2012, 1–5).

V Evropski uniji ni predpisanega načina organizacije inšpekcijskih služb, ni niti neke enotne ureditve inšpekcij. Bistveno je, da mora biti zagotovljen dovoljšen nadzor (Ministrstvo za javno upravo, Direktorat za organizacijo in kadre 2010, 10).

3.1.1 Zakon o tržni inšpekciji

Pristojnosti TIRS so opredeljene v ZTI, ki je bil uveljavljen leta 1997. V prvem delu so naštet glavna področja delovanja tržnega inšpektorata. Vodi ga glavni tržni inšpektor in je za

uresničevanje ukrepov na področju tržne inšpekcije odgovoren Ministrstvu za gospodarski razvoj in tehnologijo. Glavni inšpektor vodi, koordinira in organizira delo inšpektorjev ter predstavlja inšpektorat. Inšpektorat mora enkrat letno omenjenemu ministrstvu predložiti poročilo o svojem delu za preteklo koledarsko leto. Zaradi pomembnosti pri svojem delu sodeluje tudi z drugimi organi, združenji in organizacijami (1.–5. člen ZTI; 10. člen ZIN).

V drugem delu tega zakona je opisan tržni inšpektor kot oseba, ki ima pooblastilo za izvajanje inšpekcijskega nadzora. Visoka strokovna izobrazba, najmanj pet let delovnih izkušenj in strokovni izpit za inšpektorja so pogoji za doseg tega naziva. Glavni inšpektor lahko razreši inšpektorja v primeru neopravljenega strokovnega izpita ali zaradi opustitve dejanja v inšpekcijskem nadzoru. Poleg naštetih pogojev je predvideno tudi izvajanje rednega strokovnega izpopolnjevanja inšpektorjev (6.–10. člen ZTI).

Tretji del ZTI daje tržnemu inšpektorju taka pooblastila, da lahko pri zavezancu ukrepa in opravlja inšpekcijski nadzor nemoteno. Zavezanec je po tem zakonu pravna, fizična oseba ali samostojni podjetnik, ki mora inšpektorju omogočiti nemoteno preiskavo, pregled blaga, prostorov, naprav, dokumentov, odvzem vzorcev, zaslišanje vpletene osebe. Zavezanec mora predložiti tudi pisno pojasnilo in izjavo v zvezi s predmetom nadzorstva v roku, ki ga določi inšpektor (11. člen ZTI).

V četrtem delu zakona so obravnavane kazenske določbe in denarne kazni za prekrškarje, ki jih tržni inšpektor oglobi.

3.1.2 Zakon o inšpekcijskem nadzoru

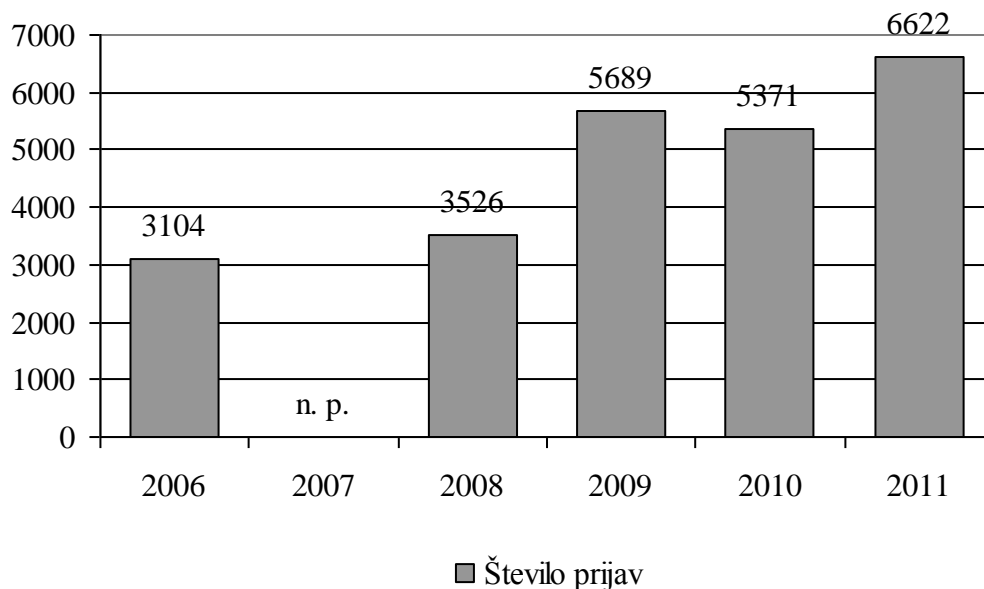
V ZIN so urejeni organizacija, splošna načela inšpekcijskega nadzora, način in postopek nadzora, položaj, pravice in dolžnosti, pooblastila in ukrepi inšpektorjev, postopek inšpekcijskega nadzora ter so urejene odškodninske odgovornosti inšpektorjev in kazenske določbe. Inšpektorjem je dodeljena specifična vloga, saj je njihova temeljna funkcija preverjanje spoštovanja zakonov in drugih prepisov v konkretnem primeru. Narava dela in pooblastila vodijo inšpektorje k opravljanju dvojnega postopka. Vsak inšpektor mora voditi ustrezen inšpekcijski upravni postopek in izrekat s tem povezane ukrepe, nato pa voditi tudi postopek o prekrških, ko so zanj izpolnjeni pogoji (Kerševan 2006, 5). Za vsakega izmed inšpektorjev velja, da samostojno opravlja nadzor, vodi postopke in izdaja odločbe in sklepe v upravnem in prekrškovnem postopku.

3.2 Opravila in naloge

V ZTI je kot glavna naloga TIRS omenjeno zagotavljanje tržnega nadzora. V primeru ugotovljene kršitve mora torej ukrepati v mejah svojih pristojnosti oziroma opraviti dejanja, za katera je pooblaščen.

Delo tržnega inšpektorja je pisarniško in terensko, vendar pretežno slednje. Izvršuje tekoča opravila glede na plan dela inšpektorata in v posameznem časovnem obdobju izvaja akcije inšpekcijskega nadzora. Te so določene in načrtovane vnaprej, tako da bi tržni inšpektorji pri nadzoru zajeli čim širše število gospodarskih subjektov na celotnem območju Slovenije. Značilne akcije so na primer nadzor označevanja cen blaga v času razprodaj, nadzor nad pirotehničnimi izdelki ob zaključku leta in nadzor nad ustreznostjo smučarskih čelad v zimskem obdobju (TIRS 2012). Tržnih inšpektorjev ni toliko, da bi pokrivali nadzor nad vsakim gospodarskim subjektom, zato jim je v pomoč kakršnakoli prijava kršitve potrošnikov.

TIRS aktivno sodeluje s potrošniki, saj se na osnovi utemeljenih prijav in pobud tudi odzove. Na ta način potrošniki posredujejo pomembne informacije o razmerah na trgu (Frankl 2010). Na osnovi opravljenih nadzorov inšpektor vodi evidence, uskladi ukrepe z zakonskimi predpisi in nato spiše poročila o svojem delu.

Slika 2: Število prijav potrošnikov TIRS v obdobju 2006–2011

Vir: TIRS 2007–2012

Iz slike je razvidno, da se je število prijav potrošnikov od leta 2006 do 2011 podvojilo. V letu 2006 je bilo zabeleženih 3104 prijav kršitev, v letu 2008 se je njihovo število rahlo povzpelo,

in sicer na 3526 prijav letno. Bistveno večji odziv potrošnikov je bilo zaznati v letu 2009, ko se je v primerjavi z letom 2008 število prijav občutno povečalo za 2163 prijav oziroma 38 %. Njihovo število se je rahlo zmanjšalo v letu 2010, teh je bilo 5371. Posebno visoko število prijav pa je bilo zabeleženih v letu 2011, teh je bilo kar 6622, in v primerjavi z letom 2006 se jih je povečalo za 3518 oziroma natančneje za 53 %.

Razlogi za tak odziv potrošnikov so lahko različni. V različnih medijih so ljudem in gospodarskim subjektom dostopne večje količine informacij kot nekoč, kar pripomore k odzivanju na morebitne kršitve. K ozaveščanju pripomorejo tudi različne organizacije in državni organi, ki s posebnimi aktivnostmi, akcijami, svarili, nasveti, testi in raziskavami spodbujajo potrošnike in konkurente k prijavi kršitev. Predvidevam, da se bo trend povečevanja števila prijav kršitev nadaljeval tudi v prihodnjih letih, saj je ta glede na pretekla leta večinoma naraščal.

3.2.1 Načela izvajanja inšpekcijskega nadzora

Temeljna načela izvajanja inšpekcijskega nadzora so navedena v ZIN (4.–7. člen) in veljajo za vse vrste inšpekcijskih organov.

Načelo samostojnosti

Delo inšpektorja temelji na samostojnem opravljanju inšpekcijskega nadzora v okviru svojih pooblastil. Inšpektor samostojno ugotavlja kršitve pravnih predpisov in na osnovi pooblastil samostojno odreja ustrezne inšpekcijske ukrepe. Niti nadrejeni ne more neposredno vplivati na reševanje zadev ali pritožbe strank. V konkretnih zadevah torej odloča samostojno.

Načelo varstva javnega interesa in varstva zasebnih interesov

Namen opravljanja inšpekcijskega nadzora inšpektorjev je varovanje javnega interesa in interesa pravnih in fizičnih oseb. Kot javni interes se šteje širša družbena korist, ki služi tudi zasebnemu interesu. S tem načelom so tesno povezani preventivni ukrepi inšpektorjev in ukrepi za varovanje pravic drugih oseb.

Načelo javnosti

Inšpektorat v mejah svojih pooblastil s pomočjo medijev obvešča javnost o svojih ugotovitvah in ukrepih, če se s tem zavarujejo pravice pravnih in fizičnih oseb ter kadar je to potrebno za zagotovitev spoštovanja pravnega reda.

Načelo sorazmernosti

Inšpektor mora opravljati svoje naloge tako, da pri izvrševanju svojih pooblastil posega v delovanje pravnih in fizičnih oseb le v obsegu, ki je nujen za zagotovitev učinkovitega inšpekcijskega nadzora. Omenjeno načelo je tesno povezano z represivno naravo inšpekcijskih ukrepov. Po navadi inšpektor izreče ukrep, ki je za kršitelja ugodnejši, vendar ob upoštevanju teže kršitve in če je s tem dosežen namen predpisa. Tudi pri določitvi roka za odpravo nepravilnosti mora inšpektor upoštevati težo kršitve, njene posledice za javni interes in okoliščine, od katerih je odvisno, v kolikšnem času lahko zavezanec ob dolžni skrbnosti odpravi nepravilnosti.

Poleg temeljnih načel mora inšpektor pri delu upoštevati tudi načela, ki jih določa Zakon o državni upravi (načelo zakonitosti, načelo pravne varnosti in predvidljivosti, načelo strokovnosti in strokovne samostojnosti, načelo politične nevtralnosti, načelo javne etike in javne odgovornosti, načelo rabe uradnega jezika) ter tudi načela sodobne uprave (načelo usmerjenosti k stranki javnih storitev, načelo odprtosti in preglednosti, načelo kakovosti v javni upravi, načelo učinkovitosti v javni upravi) (4.7. člen ZIN; Ministrstvo za javno upravo, Direktorat za organizacijo in kadre 2010, 5–7).

3.2.2 Preventivna in nadzorna funkcija inšpekcije

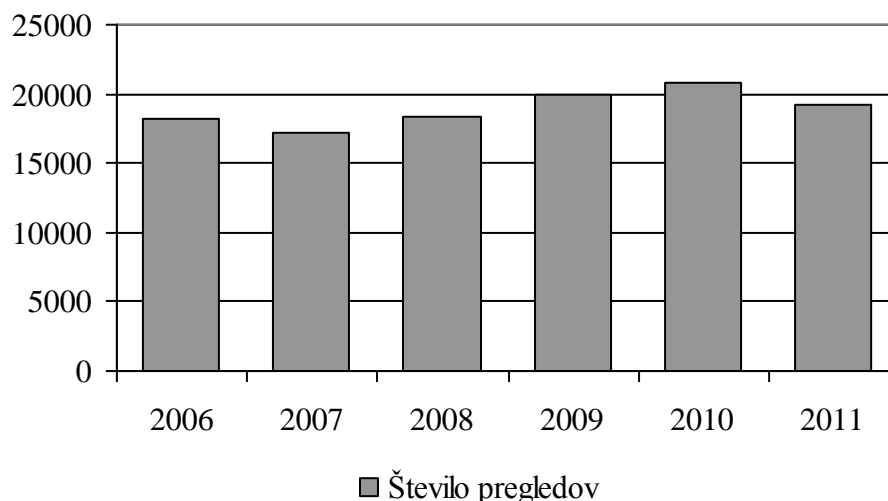
Preventivno delovanje TIRS se odraža v tem, da poskušajo biti čim bolj prisotni na terenu ter čim bolj opozarjati in svetovati potrošnikom in gospodarskim subjektom. V ta namen je na spletnem omrežju na voljo spletna stran TIRS, kjer so potrošnikom in podjetjem dosegljive koristne informacije, nasveti in zakonodaja. TIRS pogosteje ukrepa preventivno in z milejšimi ukrepi, ker mu tako veleva zakon ter predvsem zaradi boljšega in hitrejšega učinka, ki vpliva na kršitelja (TIRS 2010, 14–15).

V 33. členu ZIN so naštetih preventivni ukrepi inšpekcij, kot so:

- odgovarjanje na pisna vprašanja posameznikov, podjetij in institucij, ki se nanašajo na delovanje inšpekcije;
- obveščanje javnosti o ugotovljenih nepravilnostih ter o posledicah kršitev zakonov in drugih predpisov po medijih;
- drugi načini delovanja v smislu ozaveščanja javnosti.

Funkcija nadzora se kaže v tem, da so inšpektorji uradne osebe s posebnimi pooblastili in odgovornostmi (2. člen ZIN). Inšpekcijski nadzor je lahko redni oziroma načrtovan ali izredni oziroma nenačrtovan, nenajavljen ali predhodno najavljen (Ministrstvo za javno upravo, Direktorat za organizacijo in kadre 2010, 24). Tržni inšpektor ima pri inšpekcijskem nadzoru vrsto pooblastil, in sicer lahko (19. člen ZIN):

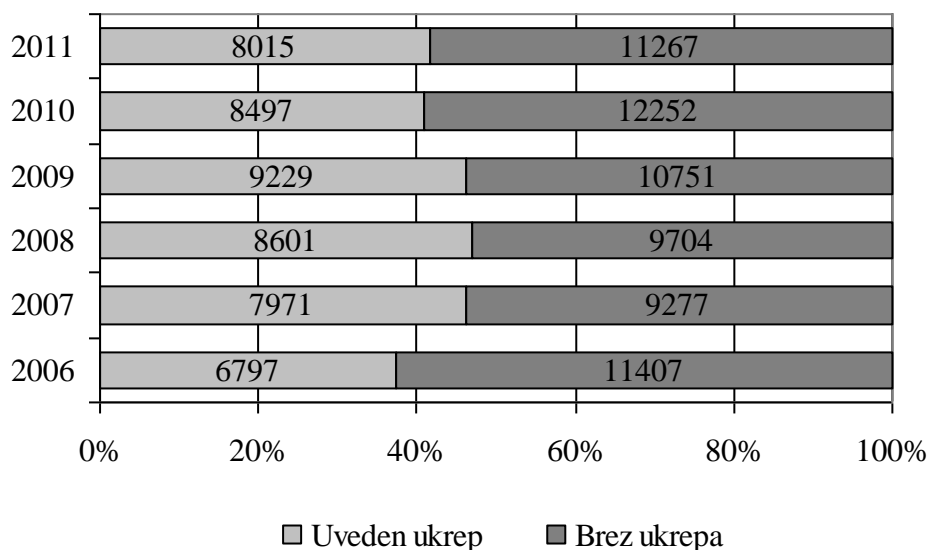
- pregleda prostore, objekte, postroje, naprave, delovna sredstva, napeljave, predmete, blago, snovi, poslovne knjige, pogodbe, listine in druge dokumente ter poslovanje in dokumentacijo državnih organov, gospodarskih družb, zavodov, drugih organizacij in skupnosti ter zasebnikov;
- vstopi na parcele in zemljišča fizičnih in pravnih oseb;
- pregleda poslovne knjige, pogodbe, listine in druge dokumente ter poslovanje in dokumentacijo, kadar se vodijo in hranijo na elektronskem mediju, ter zahteva izdelavo njihove pisne oblike, ki mora verodostojno potrjevati elektronsko obliko;
- zasliši stranke in priče v upravnem postopku;
- pregleda listine, s katerimi lahko ugotovi istovetnost oseb;
- brezplačno pridobi in uporablja osebne in druge podatke iz uradnih evidenc in drugih zbirk podatkov, ki se nanašajo na zavezanca in so potrebni za izvedbo inšpekcijskega nadzora;
- brezplačno vzame vzorce blaga in opravi preiskave vzetih vzorcev;
- brezplačno vzame vzorce materialov in opreme za potrebe preiskav;
- fotografira ali na drug nosilec posname osebe, prostore, objekte, postroje, napeljave in druge predmete;
- reproducira listine, avdiovizualne zapise in druge dokumente;
- zaseže predmete, dokumente in vzorce v zavarovanje dokazov;
- opravi druga dejanja, ki so v skladu z namenom inšpekcijskega nadzora.

Slika 3: Število opravljenih inšpekcijskih pregledov TIRS v obdobju 2006–2011

Vir: TIRS 2007–2012

Letni pregledi so izvedeni v okviru letnega plana, tako da pokrijejo celotno področje nadzora TIRS. V letu 2006 je TIRS izvedel 18.204 pregledov, v naslednjem letu pa 17.248, kar je 956 pregledov oziroma 5,5 % manj kot leto poprej. V letu 2008 je TIRS opravil 18.305, v letu 2009 pa 19.980 pregledov. Povečanje števila pregledov je sledilo tudi v letu 2010 z 20.749 inšpekcijskimi pregledi. V primerjavi z letom 2006 se je število pregledov do leta 2010 povečalo za 2545 oziroma 12,3 %. Eden izmed razlogov za tako linearno povečanje pregledov bi lahko bila uvedba nove denarne valute v letu 2007, ko so konkurenti izkoriščali na primer dvojno označevanje in s tem zavajali potrošnike in nadnje izvajali agresivno oglaševanje. Proti koncu istega leta so se pravice potrošnikov konkretizirale z uvedbo ZVPNPP. To je torej pomenil nek nov predpis v množici drugih, ki jih TIRS uporablja pri svojem delu. S tem je bil zaščititi potrošnikov zoper agresivno in zavajajoče oglaševanje dan večji pomen.

Slika 4: (Ne)ukrepanje tržnih inšpektorjev ob postopku inšpekcijskega nadzora v obdobju 2006–2011

Vir: TIRS 2007–2012

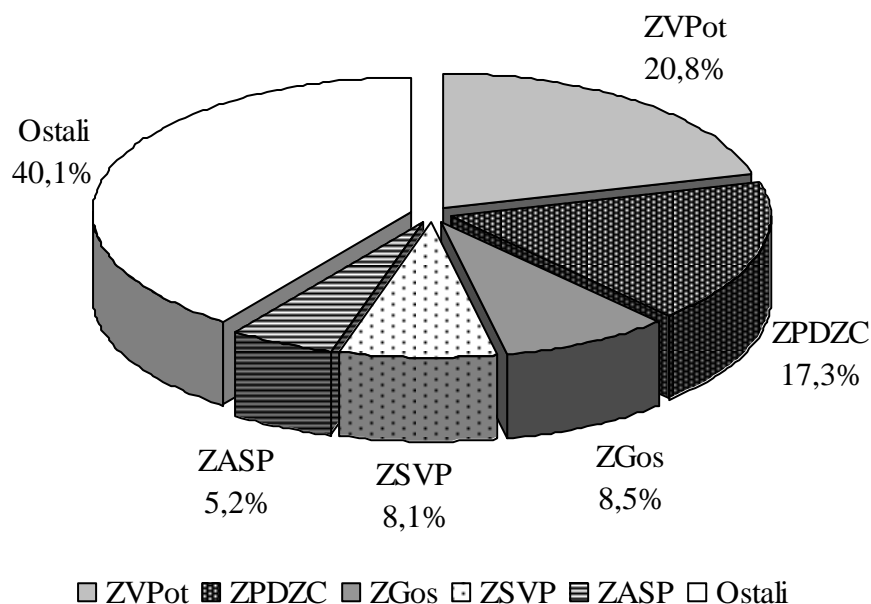
Pri pregledu lahko inšpektor odvzame dokumentacijo, ki je potrebna za ugotavljanje resničnega stanja ali obstoja suma kršitve katerega od predpisov, če s tem ne ovira normalnega poslovanja dejavnosti. Po odvzemu inšpektor izda potrdilo in nato sestavi zapisnik (11. člen ZTI).

Tržni inšpektor pri enem pregledu opravi nadzor nad spoštovanjem določil po različnih predpisih oziroma različnih členih znotraj enega zakona. Če pri izvajanju nadzora ugotovi kršitev zakona ali drugega predpisa, mora z odločbo odrediti odpravo nepravilnosti in pomanjkljivosti. Vsak zavezanec z dejavnostjo mora imeti predpisano dovoljenje ali odločbo, s katerim izpolnjuje pogoje za opravljanje dejavnosti ter poslovanje z določenim predmetom. Prav tako morajo prostori, kjer se opravlja dejavnost, ali njihova oprema ustrezati minimalnim

tehničnim pogojem. Sicer lahko tržni inšpektor v obeh primerih izda odločbo, s katero te dejavnosti prepove do odprave pomanjkljivosti. V prvem primeru lahko zaseže delovne priprave, izdelke in material, ki so del sporne dejavnosti. Odvzem je predviden tudi v primeru pridobitve premoženjske koristi s storitvijo kaznivega dejanja ali prekrška zavezanca. Če inšpektor ugotovi nepravilnosti, ima pravico poslovne ali proizvodne prostore in opremo zapečatiti (TIRS 2012; 13., 15. člen ZTI).

3.3 Področja nadzora Tržne inšpekcije RS

TIRS je pristojen na različnih področjih, ki zadevajo razmerja na trgu, torej na takih, kjer se pojavljajo potrošniki in konkurenti. Izvaja postopke na področju varstva potrošnikov, nepoštenih poslovnih praks v odnosu do potrošnikov, dela na črno, obrtne dejavnosti, trgovine, označevanja cen in živil, storitev, nepremičninskega posredovanja, gostinstva in turizma, avtorskih pravic, dajanja potrošniških kreditov, nelojalne konkurence, uporabe slovenskega jezika. Nadzor opravlja tudi na tehničnem področju oziroma varnosti proizvodov, na področju električnih naprav, gradbenih proizvodov, strojev, električne opreme, osebne varovalne opreme in drugih podobnih tehničnih področjih. Za samostojno, strokovno in učinkovito opravljanje dela mora tržni inšpektor dobro poznati področje nadzora. Pri izvajanju svojih pristojnosti mora torej uporabljati večje število zakonov in podzakonskih predpisov (TIRS 2012, 15).

Slika 5: Opravljeni inšpekcijski pregledi glede na predpis v letu 2011

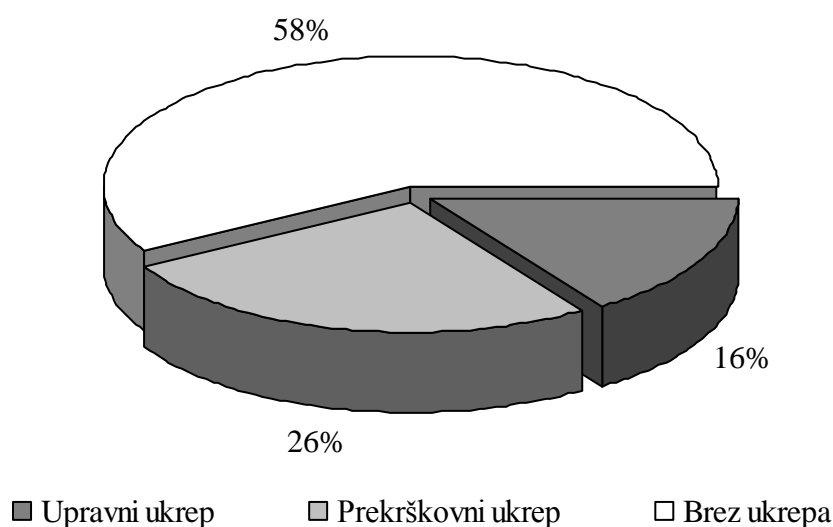
Vir: TIRS 2012, 15–16

V letu 2011 je bilo opravljenih 30.074 vseh inšpekcijskih pregledov, med katerimi je TIRS najpogosteje pregledoval predvsem Zakon o varstvu potrošnikov (6243 ali 20,8 %), Zakon o

preprečevanju dela in zaposlovanja na črno (5215 ali 17,3 %), Zakon o gostinstvu (2554 ali 8,5 %), Zakon o splošni varnosti proizvodov (2442 ali 8,1 %) in Zakon o avtorski in sorodnih pravicah (1561 ali 5,2 %).

4 PRISTOJNOSTI IN UKREPI TRŽNEGA INŠPEKTORJA NA PODROČJU VARSTVA PRED NELOJALNO KONKURENCO

TIRS opravlja nadzor nad spoštovanjem zakonskih predpisov z inšpekcijskim pregledom. Pristojnosti in ukrepi tržnega inšpektorja so raznoliki in so opredeljeni v ZIN (19. člen) in ZTI (11.–21. člen). Ob kršitvi, ki je ugotovljena in dokazana, mora inšpektor upravno in prekrškovno ukrepati, če ima za to ustrezna pooblastila (Frankl 2010). Praviloma mora inšpektor najprej upravno ukrepati, ker je bistvo inšpekcijskega nadzora odpravljanje ugotovljenih kršitev področnih predpisov in spoštovanje le-teh od sedaj vnaprej. Zavezanca se prekrškovno kaznuje s sankcijo, če se s področnim predpisom določena kršitev šteje kot prekršek. Sankcionira se torej kršitev predpisov za nazaj in kršitelj se lahko na inšpektorjevo odločitev pritoži.

Slika 6: Delež uvedenih prekrškovnih in upravnih ukrepov glede na število opravljenih inšpekcijskih pregledov v letu 2011

Vir: TIRS 2012, 14

Iz slike 6 je razvidno, da glede na visoko število opravljenih inšpekcijskih pregledov, teh je v letu 2011 bilo 19.282, so tržni inšpektorji uvedli postopke v manj kot polovici pregledov (42 %). Prevladovali so prekrškovni ukrepi, ker so očitno za kršitve v zakonih in predpisih narekovali tovrstni ukrep.

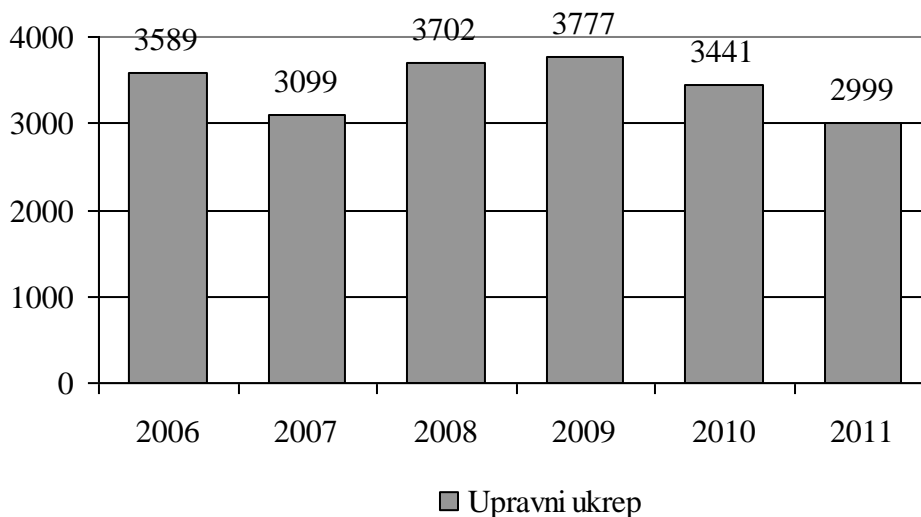
Če inšpektor pri izvajanju nadzora ugotovi, da je kršen kateri izmed zakonov ali predpisov, ima po 32. členu ZTI pravico in dolžnost:

- odrediti ukrepe za odpravo nepravilnosti in pomanjkljivosti v roku, ki ga določi sam;
- izvesti postopke v skladu z zakonom o prekrških;

- naznaniti kaznivo dejanje ali podati kazensko ovadbo za kaznivo dejanje, ki se preganja po uradni dolžnosti;
- predlagati pristojnemu organu sprejem ukrepov;
- odrediti druge ukrepe in opraviti dejanja, za katere je pooblaščen z zakonom ali drugim predpisom.

4.1 Upravni postopek

V upravnem postopku mora inšpektor imeti ustrezna zakonska pooblastila za ukrepanje. Glavni namen upravnega postopka je odpraviti nepravilnosti in pomanjkljivosti, ki so v nasprotju s predpisi in škodujejo javnemu interesu. Kot veleva 125. člen ZUP, se upravni postopek začne pred pristojnim organom, v našem primeru pred tržnim inšpektorjem, po uradni dolžnosti ali na zahtevo stranke.

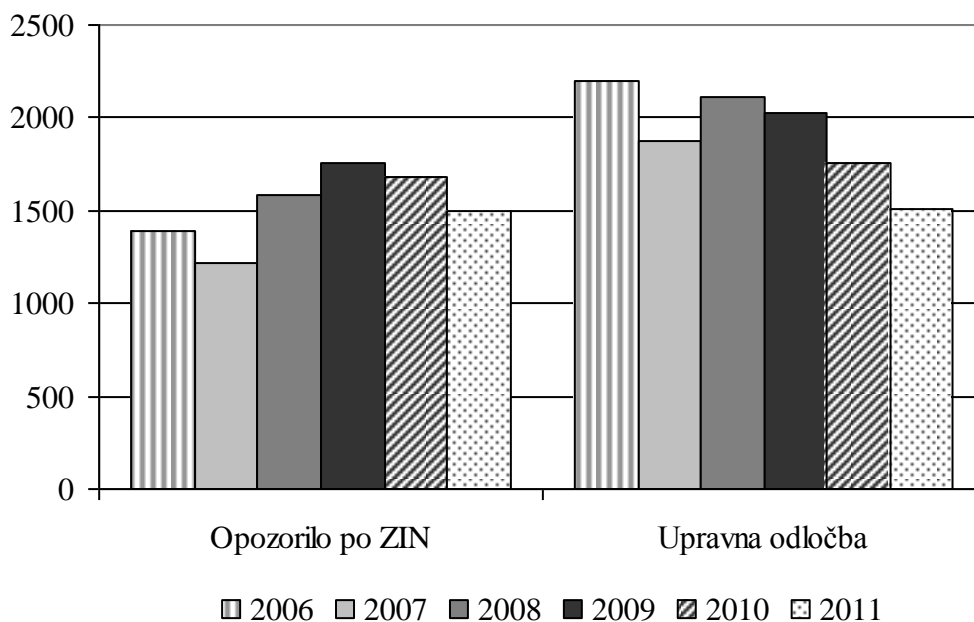

Slika 7: Število izrečenih upravnih ukrepov v obdobju 2006–2011

Vir. TIRS 2007–2012

Z upravnim ukrepom inšpektor kršitelja le ustno opozori ali mu izda ustrezno upravno odločbo. Upravni ukrep je tako izdaja odločbe o odpravi pomanjkljivosti ali omejitev ali prepoved nadaljnje prodaje proizvodov oziroma opravljanje storitve kot tudi izrekanje opozorila ZIN (TIRS 2007, 8–10).

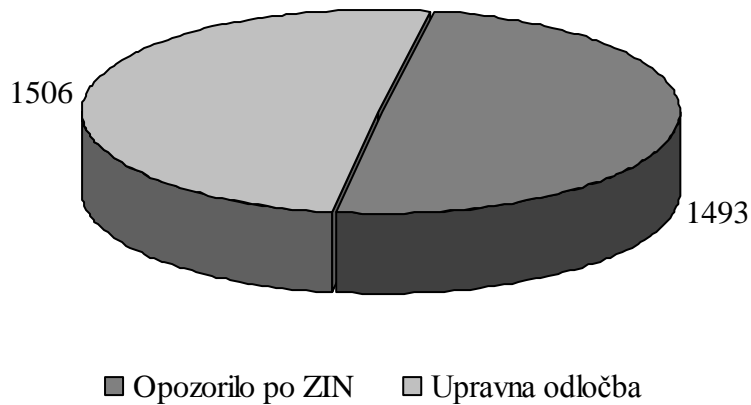

Slika 8: Letni delež upravnih ukrepov po vrsti ukrepa

Vir: TIRS 2007–2011

Tržni inšpektor izreče ustno *opozorilo po ZIN*, če pri inšpekcijskem nadzoru odkrije nepravilnosti in oceni, da je glede na pomen dejanja zadosten ukrep. Praviloma lahko inšpektor za več različnih kršitev izreče eno opozorilo ZIN. Nepravilnosti, izrečeno opozorilo ZIN in rok, do katerega mora zavezanec nepravilnosti odpraviti, zapiše tržni inšpektor v zapisnik o inšpekcijskem pregledu. Inšpektor oceni, da je opozorilo zadosten ukrep, kadar je obvarovan javni interes (Ministrstvo za javno upravo, Upravna svetovalnica 2011; TIRS 2012, 14, 23).

Upravna odločba je konkreten posamični upravni akt, ki se mora nanašati na določenega zavezanca poimensko in tudi le na že nastala dejstva in okoliščine. Pred izdajo odločbe je treba ugotoviti vsa dejstva in okoliščine, ki so za odločitev pomembne (138. člen ZUP). Tržni inšpektor mora najprej voditi postopek in med ugotavljanjem stanja izvajati dokaze, ki so pomembni za izdajo odločbe (139. člen ZUP). Z upravno odločbo se sledi splošnim pravilom na konkretnem dejanskem stanju. Kot pri opozorilu ZIN, lahko za vse kršitve izda eno upravno odločbo. Nekega dejanja torej ni mogoče vnaprej preprečiti ali prepovedati, ampak se z upravno odločbo zavezancu naloži, naj naredi konkretno dejanje v določenem roku z namenom, da bo vsaj delno ali v celoti popravil ali odpravil ugotovljene nepravilnosti oziroma pomanjkljivosti. Kadar zavezanec odpravi vse ugotovljene nepravilnosti, navedene v upravni odločbi, ta preneha oziroma se razveljavi (Ministrstvo za javno upravo, Upravna svetovalnica 2011; TIRS 2012, 18).

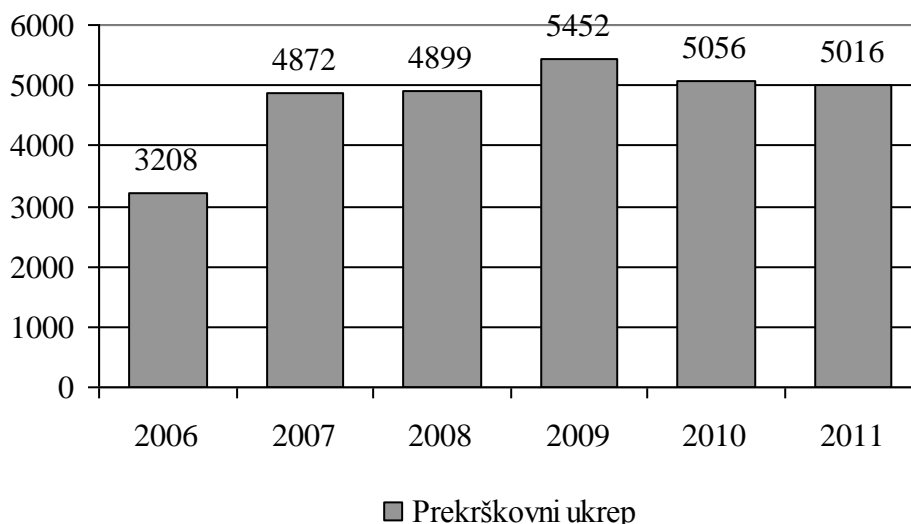

Slika 9: Uvedeni upravni postopki glede na vrsto ukrepa v letu 2011

Vir: TIRS 2012, 14

4.2 Prekrškovni postopek

Prekrškovni postopek je urejen v Zakonu o prekrških (ZP-1), ki daje prekrškovnim organom pristojnosti ukrepanja v primeru ugotovljenih nepravilnosti. Med te organe spada tudi TIRS, ki lahko izreka globe za kaznovanje prekrška ali drugega, z zakonom predpisanega ustreznega ukrepa. Glavni namen prekrškovnega postopka je sankcionirati kršitelja za že storjene kršitve in preprečiti taka in druga nadaljnja dejanja, čeprav ni moč zagotoviti odprave ali popravka že storjenih kršitev (Ministrstvo za javno upravo, Upravna svetovalnica 2011). Postopek o prekršku se začne ali s kakršnimkoli dejanjem inšpektorja po uradni dolžnosti v okviru svojih pristojnosti ali na podlagi vloženega pisnega predloga oškodovanca oziroma predlagatelja (50. člen ZP-1). Po uradni dolžnosti mora brez odlašanja, hitro in enostavno ugotoviti tista dejstva in zbrati tiste dokaze, ki so potrebni za odločitev o prekršku (55. člen ZP-1).

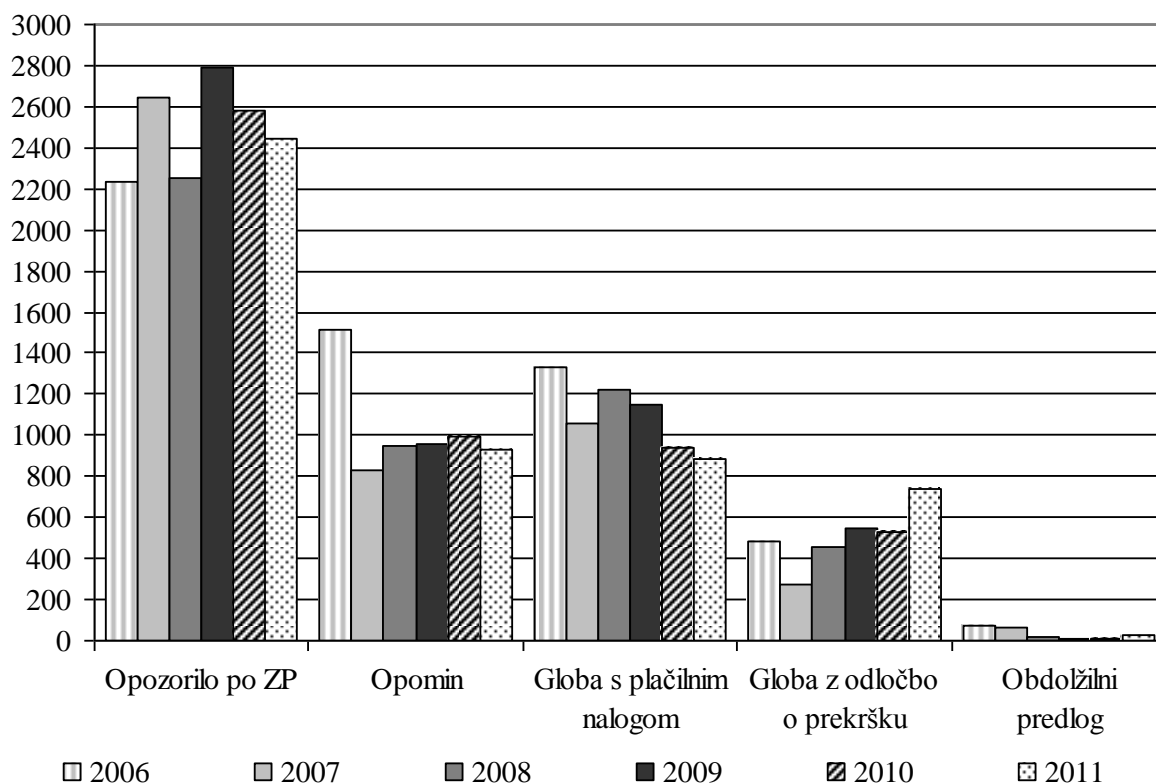

Slika 10: Število uvedenih prekrškovnih ukrepov v obdobju 2006–2011

Vir: TIRS 2007–2012

Na sliki 10 je leto 2006 zaznamovano z nizkim številom prekrškovnih ukrepov, saj je bilo to drugo zaporedno leto, ko je bilo TIRS dano pooblastilo, da lahko kot pooblaščen uradna oseba, torej prekrškovni organ, kršitelje sankcionira. Pred letom 2005 so bili za sankcioniranje prekrškov zadolženi sodniki za prekrške (TIRS 2012, 19).

V prekrškovnem postopku nastopa inšpektor v dveh različnih vlogah. V eni nastopa kot prekrškovni organ, ki v hitrem postopku sam odloči o prekršku ali izda plačilni nalog, če ima za to zakonske pogoje. Drugačno vlogo pa ima, kadar hitri postopek po zakonu ni mogoč. V tem primeru v postopkih o prekrških nastopa kot predlagatelj obdolžilnega predloga pred sodiščem v rednem postopku (103. člen ZP-1). Torej, če mu ustrezni zakoni dajejo pooblastila, lahko tržni inšpektor kršitelja tudi ustno opozori, mu izreče opomin ali globo s plačilnim nalogom oziroma z odločbo o prekršku ali vloži obdolžilni predlog na pristojno sodišče.

Slika 11: Letni delež prekrškovnih ukrepov po vrsti ukrepa

Vir: TIRS 2007–2012

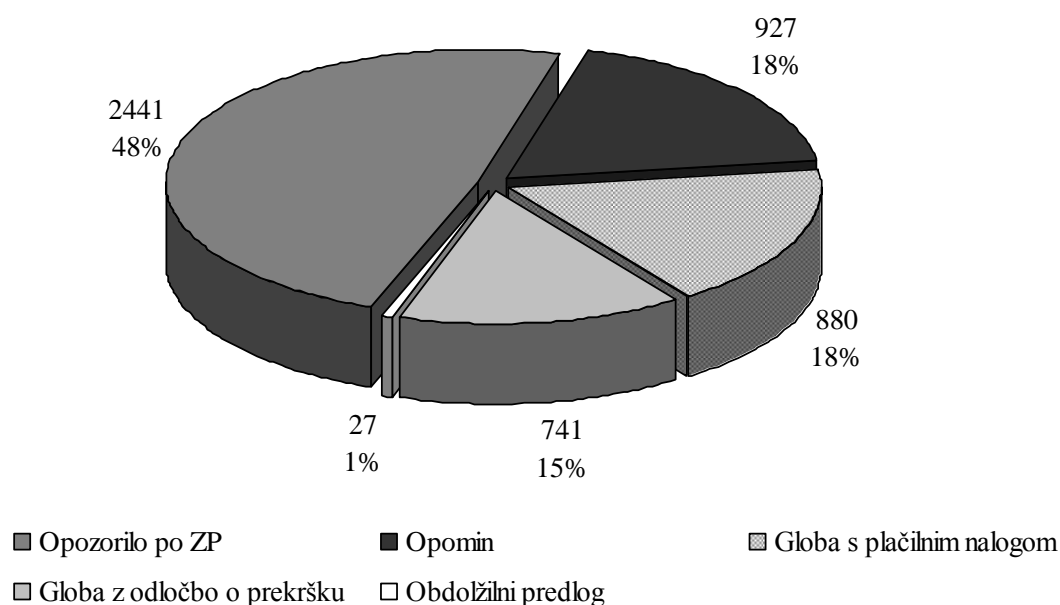
Inšpektor izreče kršitelju *opozorilo* namesto sankcije, če je storjeni prekršek neznatnega pomena in oceni, da je glede na pomen dejanja opozorilo zadostni ukrep. Hkrati z opozorilom kršitelju predstavi storjeni prekršek (53. člen ZP-1).

Plačilni nalog je po obliki in vsebini najenostavnejša oblika odločanja v skrajšanem prekrškovnem postopku. Kršitelju ga inšpektor izda in vroči takoj na kraju prekrška, če zazna kršitev ali jo ugotovi z uporabo ustreznih tehničnih sredstev ali naprav. Izjava kršitelja ni potrebna. Če plača v osmih dneh po pravnomočnosti plačilnega naloga, mu zakon omogoča plačilo zmanjšane zneska izrečene globe, to je polovico zneska (Kerševan 2006, 8; TIRS 2012, 22).

Prekršek po 6. členu ZP-1 je dejanje, ki pomeni kršitev zakona, uredbe vlade, odloka samouprave, lokalne skupnosti, ki je kot tako določeno za prekršek in je zanj predpisana sankcija za prekršek. Z odločbo prekrškovni organ odloči o storitvi prekrška, sankciji in drugih vprašanih postopka o prekršku (46. člen ZP-1). Pred začetkom izvedbe postopka mora ugotoviti vse pogoje, vključno z obvestili in dokazi o prekršku. Če so ti pogoji podani, mora izvesti postopek, torej izdati odločbo o prekršku (hitri postopek po 51. členu ZP-1). Še pred izdajo odločbe mora kršitelja obvestiti o prekršku in poučiti o dejstvih in pravicah ter vse vpisati v zapisnik ali uradni zaznamek. Kršitelj ima pravico, da v določenem roku od prejema

obvestila v pisni izjavi navede dejstva, okoliščine in dokaze v svojo korist. V izrečeni *globi z odločbo o prekršku* se določi rok, v katerem mora biti globa plačana (18. člen ZP-1). V primeru, da je prekršek storjen v olajševalnih okoliščinah ali takih, ki ga delajo posebno lahkega, lahko inšpektor izreče le *opomin*. Izreče se tudi kršitelju, ki je storil prekršek z neizpolnitvijo predpisane obveznosti ali je s prekrškom povzročil škodo, vendar je pred izdajo odločbe o prekršku izpolnil predpisano obveznost, popravil ali povrnil povzročeno škodo (TIRS 2012, 26).

V primeru, da omenjeni hitri postopek ni dovoljen, mora inšpektor vložiti pri pristojnem sodišču *obdolžilni predlog* – redni sodni postopek.

Slika 12: Uvedeni prekrškovni postopki glede na vrsto ukrepa v letu 2011

Vir: TIRS 2012, 14

Inšpektor odloči, da ne bo niti izdal odločbe niti vložil obdolžilnega predloga sodišču, če (51. člen ZP-1):

- iz zbranih dejstev in dokazov izhaja, da dejanje ni prekršek;
- ni dokazano, da je prekršek storil kršitelj;
- pregon zastara ali obstajajo drugih razlogov, ki prekršek izključujejo;
- gre za prekršek neznatnega pomena, ki zaradi posebnih okoliščin, nizke stopnje odgovornosti ali storilčeve osebne okoliščine postopek ne bi bil smotr.

4.3 Izvršbeni postopek

Postopek izvršbe je predpisan postopek prisilne izvršitve izrečenih upravnih ukrepov. Z upravno odločbo se opravi izvršba za izpolnitev denarnih in nedenarnih obveznosti (288. člen ZUP). Tržni inšpektor po pravnomočnosti upravne odločbe preveri, ali je kršitelj spoštoval izdano odločbo in ugotovljeno nepravilnost tudi odpravil. V nasprotnem primeru mora začeti s postopkom izvršbe – s sklepom o dovolitvi izvršbe. Tovrstni ukrep TIRS uporablja redkeje oziroma lahko uvede izvršbeni postopek, če je z zakonskimi predpisi tako določeno. Četudi ta ukrep ni zadosten, grozi kršitelju denarna kazen, zapisana v sklepu o izvršbi. V primeru, da kršitelj tudi teh dveh ukrepov ne upošteva, sledi pečatenje delovnih prostorov in opreme (TIRS 2012, 19).

Preglednica 1: Število izvršbenih ukrepov v obdobju 2006–2011

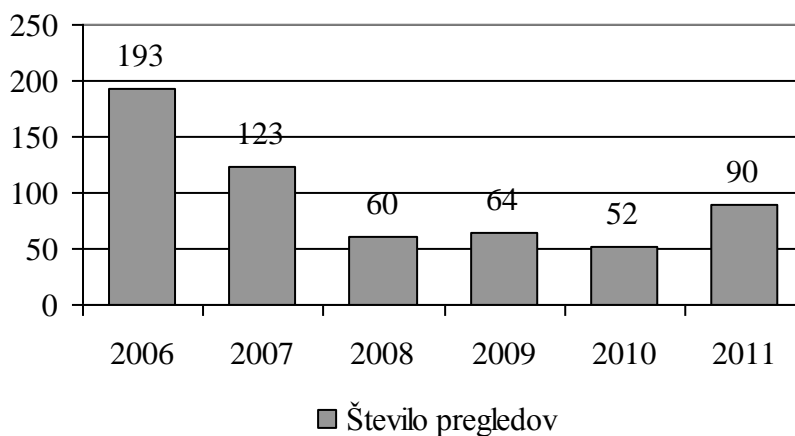
Izvršbeni ukrep	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Sklep o izvršbi	196	148	88	84	74	103
Sklep o denarni kazni	169	66	17	16	12	46
Pečatenje	24	9	1	0	0	1
Skupaj ukrepov	389	223	106	100	86	150

Vir: TIRS 2007–2012

Sklep o dovolitvi izvršbe je TIRS v letu 2011 izvedel v 103 primerih, kar predstavlja 6,8 % vseh izdanih upravnih odločb. Poleg teh je bilo izrečenih še dodatnih 46 sklepov z denarno kaznijo zaradi neupoštevanja prejšnje odločbe. V skrajnem primeru, kadar ti ukrepi niso spoštovani, se izvede pečatenje prostorov in opreme kršitelja (TIRS 2012, 19). V preglednici 1 je moč opaziti velik upad izvršnega ukrepa v letu 2006 v primerjavi z letom 2011. Najverjetneje je to tako, ker so gospodarski subjekti spoznali, da je za njih ugodneje slediti upravni odločbi, kot pa si nabirati dodatne stroške v zvezi s postopkom izvršbe.

5 ANALIZA DELA TIRS NA PODROČJU VARSTVA PRED NELOJALNO KONKURENCO V OBDOBJU 2006–2011

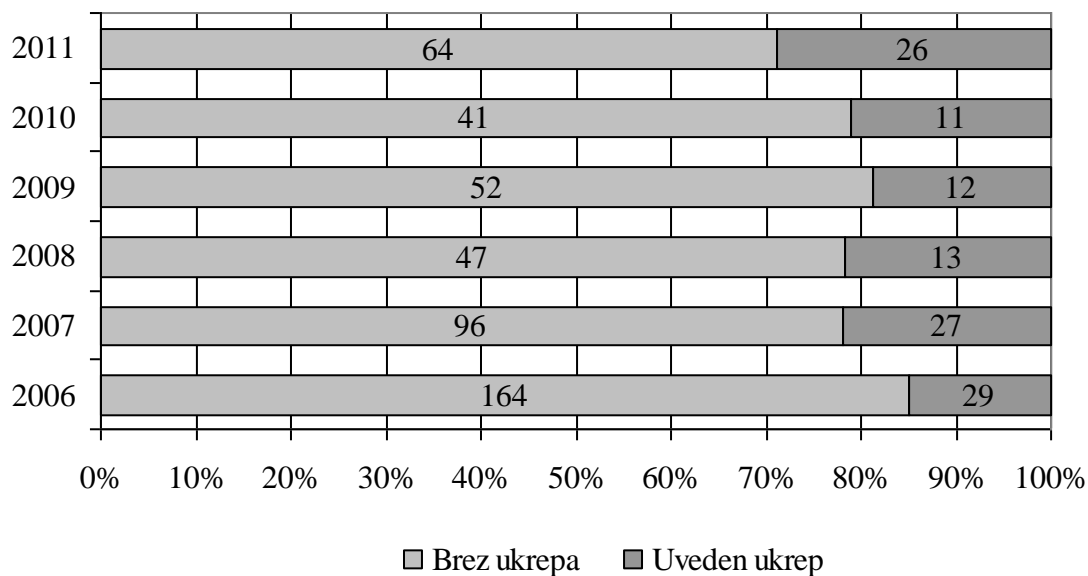
TIRS izvaja inšpekcijski nadzor tudi na podlagi prijav potrošnikov in gospodarskih subjektov. ZVK ščiti predvsem podjetja pred nelojalno konkurenco, zato jim je dan večji pomen v tem zakonu. Kar zadeva področje nelojalne konkurence, je praviloma tovrstni postopek poleg osebne zaznave tržnih inšpektorjev na prvem mestu. Šele ko TIRS prejme kakršnokoli prijavo, izvede nadzor morebitne kršitve ZVK. Najprej preveri, ali je iz prijave moč razbrati kršitelja, ali je prijavljene kršitelje TIRS v bližnji preteklosti že preverjal in ni ugotovil nepravilnosti ter ali prijave sploh sodijo v pristojnost tržnega inšpektorata. Takih torej ne obravnava oziroma jih preda organom z ustreznimi pristojnostmi (TIRS 2012, 15).

Slika 13: Število inšpekcijskih nadzorov iz ZVK v obdobju 2006–2011

Vir: TIRS 2007–2012

Iz slike 13 je moč ugotoviti, koliko inšpekcijskih nadzorov je TIRS opravil na podlagi ZVK. V primerjavi s številom letnih inšpekcijskih nadzorov je ta delež med letoma 2006 in 2011 od 0,4 % do 1 %. Inšpekcijsko področje ima torej zanemarljive razsežnosti. S prelaganjem določb ZVK v druge predpise se ta odstotek še zmanjšuje.

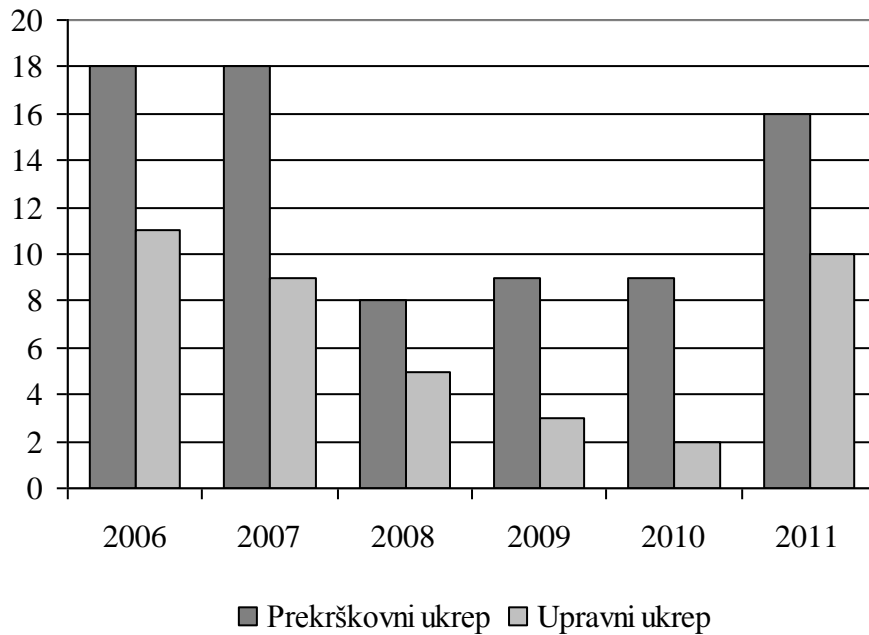
Slika 14: (Ne)ukrepanje na podlagi inšpekcijskega nadzora ZVK v obdobju 2006–2011

Vir: TIRS 2007–2012

Pri inšpekcijskem nadzoru nad spoštovanjem ZVK je TIRS med letoma 2006 in 2011 večinoma ugotovil manjše število kršitev, saj se večina gospodarskih subjektov drži črke zakona. Vendar se je ta delež kršitev v letu 2011 še povečal glede na skupno število inšpekcijskih nadzorov oziroma ta znaša skoraj 30 % vseh nadzorov, v letu 2006 je bil delež kršitev le 15 %.

Ne glede na to, da naj bi tržni inšpektor kot dejanje nelojalne konkurence poleg generalne klavzule upošteval še primere, naštetih v 13. členu ZVK, se praviloma določene alineje upoštevajo v drugih zakonih. Primer je prva alineja, ki prepoveduje »reklamiranje, oglašanje ali ponujanje blaga ali storitev z navajanjem neresničnih podatkov ali podatkov in izrazov, ki ustvarjajo ali utegnejo ustvariti zmedo na trgu, ali z zlorabo nepoučenosti ali lahkovernosti potrošnikov« in se šteje kot kršitev ZVPot, kjer je tema podrobneje obravnavana. Z njegovim sprejetjem je bil cilj boljše zaščite potrošnikov. V nadaljnjih letih je sledila še ena sprememba, uvedba ZVPNPP.

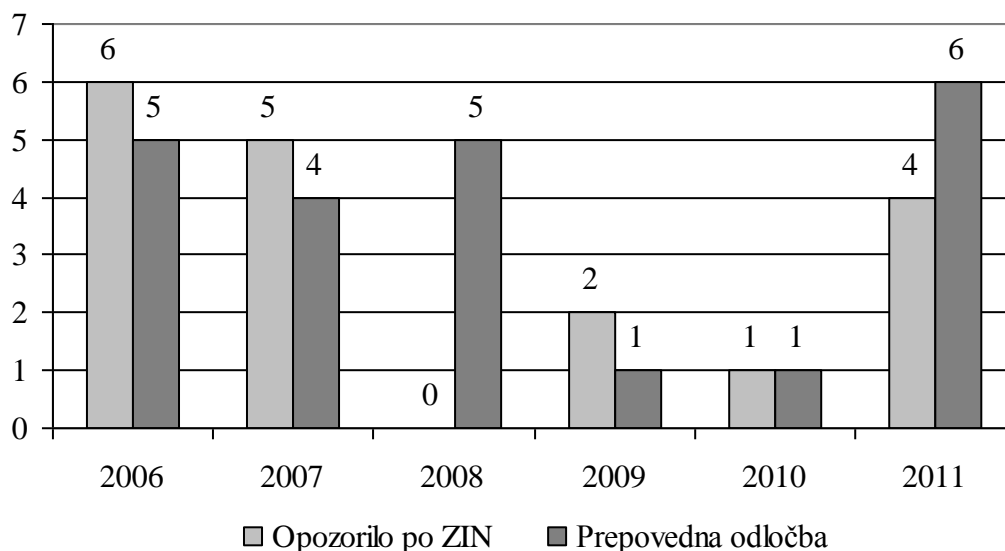

Slika 15: Število uvedenih prekrškovnih in upravnih inšpekcijskih ukrepov na podlagi ZVK v obdobju 2006–2011

Vir: TIRS 2007–2012

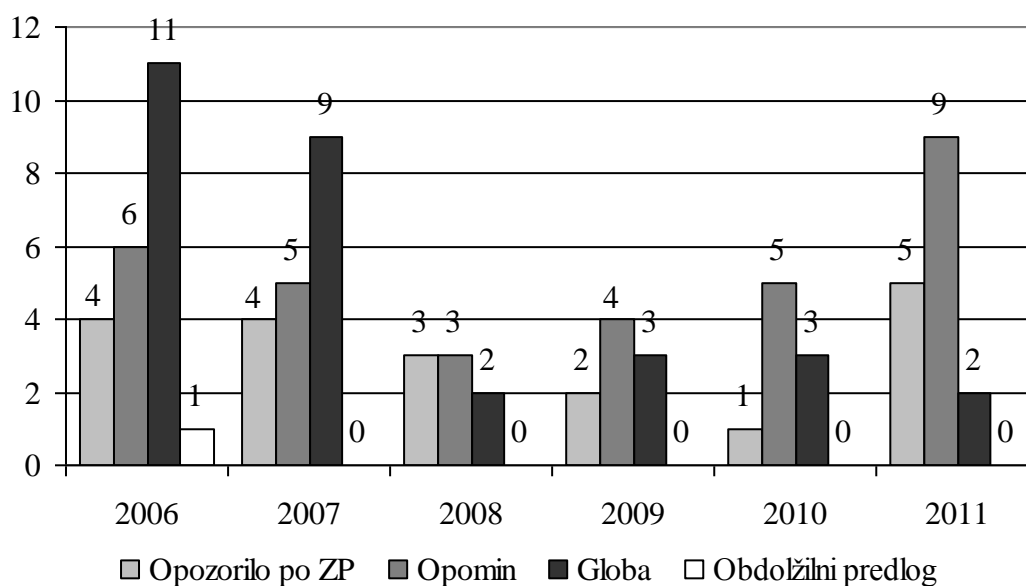
Iz slike 13 in 15 je razvidno, da so tržni inšpektorji od leta 2008 naprej izvedli bistveno manj inšpekcijskih nadzorov in posledično izrekli manj tako prekrškovnih kot tudi upravnih ukrepov. Razlog je bilo sprejetje novega ZVPNPP konec leta 2007, ki se je začel izvajati v letu 2008. Tako kot v primeru ZVPot, se nekatera dejanja gospodarskih subjektov iz ZVK uvrščajo med ZVPNPP. Tako peto alinejo ZVK, ki prepoveduje prodajo blaga z označbami ali s podatki, ki utegnejo ustvariti zmedo glede izvora, proizvodnje, količine, kakovosti in drugih lastnosti blaga, šesto alinejo o prepovedi prekrivanja napak blaga, deveto alinejo o prepovedi oglaševanja navidezne razprodaje ali znižanja cen in trinajsto alinejo, ki »prepoveduje pridobivanje kupcev z dajanjem ali obljubljanjem nagrad, premoženjske koristi ali ugodnosti, ki po vrednosti občutneje presega vrednost blaga ali storitve, s katero naj kupec pridobi možnost nagrade«, skratka kakršnokoli dejanje zavajanja potrošnikov tudi kot dejanje nepoštenih poslovnih praks. Kot prednost novega zakona ZVPNPP v primerjavi z ZVK lahko navedem bolj opredeljeno vsako prikrivanje ali opuščanje informacij o pogojih sodelovanja pri premijskem poslu. Posledice so tako natančneje opredeljene pristojnosti tržnih inšpektorjev pri izvajanju inšpekcijskega nadzora, vendar po drugi strani »izčrpavanje« vsebine ZVK, ki gredo v novejša, današnjim časom prilagojena predpisa.

Slika 16: Število upravnih ukrepov na podlagi ZVK v obdobju 2006–2011

Vir: TIRS 2007–2012

Značilnost upravnega ukrepanja na podlagi ZVK je prepovedna odločba kot podvrsta upravne odločbe. Tržni inšpektor izda prepovedno odločbo, če kršitelj, ki stori dejanje nelojalne konkurence, še naprej izvaja tovrstno dejanje ali z njim ne preneha. Na tak način se podjetju z odločbo začasno prepove dejanje nelojalne konkurence (TIRS 2010, 70). Slika 16 kaže, da se je od leta 2006 do 2010 število upravnih postopkov dokaj zmanjšalo, za 83 % manj opozoril ZIN in za 80 % manj prepovednih odločb. V letu 2011 je zaslediti povečanje opozoril ZIN za 75 % in prepovednih odločb ponovno za 83 % glede na leto 2010. Najverjetneje je tako povečanje posledica pritiskov trga na podjetja, ki morajo iskati vedno nove rešitve za preživetje v današnji gospodarski krizi, tudi take nedovoljene.

Slika 17: Število prekrškovnih ukrepov na podlagi ZVK v obdobju 2006–2011

Vir: TIRS 2007–2012

Glede na celotno število upravnih in prekrškovnih ukrepov, ki jih tržni inšpektorji izrečejo v posameznem letu, je zelo jasno razvidno, da predstavljajo ukrepi zoper kršitve ZVK minimalni delež vseh izrečenih ukrepov. Razlog je moč najti v tem, da TIRS ukrepa šele, ko prejeme prijavo gospodarskega subjekta o kršitvi ZVK. Torej, kolikor manj prijav, toliko manj inšpekcijskih pregledov in zato tudi manj ukrepov. Velika sprememba, vidna na sliki 16 in 17, ki je vplivala na tako drastično zmanjšanje, je sprejem ZVPNPP v letu 2007. Na obeh slikah je število uvedenih upravnih in prekrškovnih postopkov zanemarljivo v primerjavi s celotnim številom vseh, ki skupaj znaša kar nekaj tisoč ukrepov. TIRS daje večji poudarek varstvu potrošnikov, preprečevanju dela in zaposlovanja na črno, gostinstvu in varnosti proizvodov. Na sliki 5 je jasno viden njihov delež oziroma delež področij inšpekcijskega nadzora TIRS v letu 2011. Ne glede na to se podjetja trudijo spoštovati zakonske predpise ZVK, vendar v današnjih časih je najverjetneje pomembnejši boj za dobiček. Zato predpostavljam, da se bo tak trend kratkoročno nadaljeval, vse dokler se gospodarske razmere v Sloveniji in po svetu ne bodo normalizirale. Še pomembnejše učinke bi bilo pričakovati, če se bodo zakonodajalci zavzemali za preureditev zakona o nelojalni konkurenci s tem, da bi glede na izkušnje pooblaščenih organov za nadzor nad nelojalno konkurenco na novo natančneje opredelili kriterije, organe in sankcije na področju nelojalnega konkuriranja med gospodarskimi subjekti.

6 SKLEP

Konkurenčno obnašanje je del vsakdanjika vsakega gospodarskega subjekta. Vsako profitno podjetje stremi k izboljšanju ekonomskega položaja in k prilagajanju družbenim, pravnim in ekonomskim razmeram. Kadar podjetje ni pripravljeno spoštovati takih pogojev, je možno, da ravna v nasprotju z lojalno konkurenco in nastopa na trgu na nepošten ali nedovoljen način. O nelojalni konkurenci govorimo takrat, kadar obnašanje katerega izmed tržnih udeležencev moti ali izkrivlja konkurenčnost trga, s ciljem oškodovati ostale konkurente.

V zaključni projektni nalogi sem ugotovila, da so poleg ostalih elementov generalne klavzule (nastopanje podjetja na trgu, nastanek škode ...) prav dobri poslovni običaji bistvenega pomena za določanje, ali je neko ravnanje nelojalna konkurenca. Čeprav se ti spreminjajo v času, so odvisni od različnih drugih delavnikov, kot so poslovne prakse podjetij, uzance, družbene in poslovne morale, družbene vrednote. Skratka, dobri poslovni običaji so vsa tista vedenja, ki so se izoblikovala iz gospodarskih odnosov. Za nadzor in ukrepanje v takih primerih je zadolžen Tržni inšpektorat RS. Ta za področje nelojalne konkurence uporablja Zakon o nelojalni konkurenci, ki je bil sprejet leta 1993. V 13. členu tega zakona so naštetja dejanja nelojalne konkurence, za katera ima tržni inšpektor pooblastila za nadzor in ukrepanje. Ukrepa lahko tudi v primerih, kadar obravnavano dejanje izpolnjuje le elemente generalne klavzule. Vseh možnih primerov nelojalne konkurence ni mogoče naštetiti v nekem zakonu, ker se dejanja dopolnjujejo sproti, prav tako se s časoma spreminja strpnost do njih.

Tudi gospodarska kriza in menjava denarne valute sta nekako pripomogla k večjemu odzivu potrošnikov. Iz analize sem ugotovila, da se je od leta 2006 do 2011 podvojilo število vseh prijav potrošnikov TIRS, prav tako se je med tem obdobjem rahlo povečalo število opravljenih inšpekcijskih pregledov. Drugačen trend se je odvijal glede ZVK. Pomembno je vedeti, da se inšpekcijski pregledi iz ZVK izvedejo na podlagi prijav, predvsem podjetij. V istem obdobju se je število pregledov s področja ZVK s 193 zmanjšalo na 90. Vidno zmanjšanje inšpekcijskih pregledov na podlagi ZVK se je zgodilo v letu 2007 in 2008. Najmanj pa jih je bilo v letu 2010, in sicer le 50. Z letom 2011 pa se je to število začelo povečevati, najverjetneje zaradi poglobljanja gospodarske krize. Razlog za večletno zmanjšanje pregledov iz ZVK je v zakonodajnih spremembah. Pomembno je poudariti, da je bil ZVK že nekajkrat spremenjen oziroma natančneje nekateri njegovi deli so bili premaknjeni v druge zakonske predpise. ZVK primarno ščiti poslovne odnose med podjetji, šele posredno pa potrošnike. Zato je bil leta 1998 sprejet ZVPot, ki je primarno potrošnike v odnosih z gospodarskimi subjekti ščitil na splošno. Nato pa je bil leta 2007 sprejet ZVPNPP, ki je natančneje zaščitil potrošnike pred zavajajočimi in agresivnimi poslovnimi praksami. Ta zakon na novo obravnava oglaševanje, zavajanje kupcev, prikrivanje napak in premijske posle. ZVK je te vsebine prepovedoval preveč na splošno, kar so gospodarski subjekti

izkoriščali z izigravanjem pomanjkljive zakonodaje. Nekatere alineje iz ZVK se torej obravnavajo kot kršitev iz ZVPNPP. Na podlagi analize statističnih podatkov sem prišla do ugotovitev, da imajo spremembe in novosti teh zakonskih predpisov, ki zadevajo vsebino neloyalne konkurence, v današnjem tolmačenju ZVK zelo velik pomen.

TIRS mora pri svojem delu upoštevati veliko število zakonov in predpisov. Glede na opravljeno raziskavo ima ZVK zelo majhen delež v obsegu dela TIRS. Ta v celotnem številu inšpekcijskih pregledov znaša od 0,4 % do 1 % vseh zakonov.

Zaradi očitnih hib bi bilo treba v bližnji prihodnosti na novo urediti področje neloyalne konkurence, ker ima zastarelo vsebino in razdrobljene določbe v več predpisih. Iz analize sem ugotovila, da obstaja odvečni vsebinski del ZVK. Natančneje: nekatere alineje iz 13. člena tega zakona nimajo nobenega smisla več, saj obstajajo že drugih predpisi, ki bolje »opravijo« svojo nalogo. Menim, da je današnji čas pravi za izvedbo reforme ZVK, saj analiza kaže na verjetnost povečanja kršitev neloyalne konkurence v prihodnjih letih zaradi kriznih razmer. Hkrati bi se poenostavil nadzor in preventiva neloyalne konkurence TIRS, kar bi pripomoglo k učinkovitosti zatiranja tega pojava.

LITERATURA

- Bakardjieva Engelbrekt, Antonina. 2007. *The Scandinavian Model of Unfair Competition Law*. [Http://www.springerlink.com/content/ug3142x464723812/](http://www.springerlink.com/content/ug3142x464723812/) (16. 3. 2012).
- Bavcon, Edvard in Janko Pučnik. 1998. *Slovensko podjetje in konkurenčno pravo EU*. Ljubljana: Inštitut za delničarstvo – zavod za raziskave delničarstva.
- Bohinc, Rado in Mojca Kete Ujčič. 2001. *Gospodarsko pravo III. Tržno pravo*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Flere, Sergej. 1997. *Sociologija*. Maribor: Pravna fakulteta.
- Frankl, Peter. 2010. *Kako se meri uspešnost tržnih inšpektorjev*. [Http://www.finance.si/273877](http://www.finance.si/273877) (10.2.2012).
- Grilc, Peter. 2011. Novosti in težnje na področju nelojalne konkurence. *Podjetje in delo* 37 (6-7): 1360–1365.
- Grič, Andrejka. 2010. Tržni inšpektorat med varstvom potrošnikov in zatiranjem nelojalne konkurence. *Podjetje in delo* 36 (6-7): 1355–1362.
- Janevski, Stevan. 2009. *Varstvo potrošnikov: prodaja in nakup potrošniškega blaga in storitev s sodno prakso, primeri iz prakse in obrazci*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
- Kerševan, Erik. 2006. Inšpekcijske službe v funkciji prekrškovnega organa. V *Zbornik/1. Dnevi prekrškovnega prava*, 5–13. Ljubljana: GV Založba.
- Kranjc, Vesna. 1998. *Poslovni običaji in gospodarske pogodbe*. Ljubljana: Gospodarski vestnik.
- Kranjc, Vesna. 2002. Generalna klavzula o uporabi poslovnih običajev, uzanc in prakse v novem OZ. *Podjetje in delo* 28 (5): 735–744.
- Ministrstvo za javno upravo, Direktorat za organizacijo in kadre. 2010. *Zakon o inšpekcijskem nadzoru*. Učno gradivo za strokovni izpit za inšpektorja, Ministrstvo za javno upravo, Direktorat za organizacijo in kadre.
- Ministrstvo za javno upravo, Upravna svetovalnica. 2011. *Upravno ukrepanje ali le prekrškovne globe pri kršitvah področnih predpisov?* [Http://www.fu.uni-lj.si/mediawiki/index.php?title=Upravno_ukrepanje_ali_le_prekr%C5%A1kovne_globe_ri_kr%C5%A1itvah_podro%C4%8Dnih_predpisov%3F](http://www.fu.uni-lj.si/mediawiki/index.php?title=Upravno_ukrepanje_ali_le_prekr%C5%A1kovne_globe_ri_kr%C5%A1itvah_podro%C4%8Dnih_predpisov%3F) (5. 4. 2012).
- Pavčnik, Marijan. 1982. Morala kot vir prava. *Pravnik* 37(7-8): 191–203.
- Schroeder, H. 2008. *Unfair competition*. [Http://books.google.si/books?id=0eqQiZrUXB8C&pg=PA138&lpg=PA138&dq=h.+schroeder+unfair+competition&source=bl&ots=2V5QXoLvB5&sig=eJGyGS0YiJ58nPACB-nFPKjD-w&hl=sl&sa=X&ei=8pSBT83gJcGKswbIp42nBA&ved=0CCgQ6AEwAA#v=onepage&q=h.%20schroeder%20unfair%20competition&f=false](http://books.google.si/books?id=0eqQiZrUXB8C&pg=PA138&lpg=PA138&dq=h.+schroeder+unfair+competition&source=bl&ots=2V5QXoLvB5&sig=eJGyGS0YiJ58nPACB-nFPKjD-w&hl=sl&sa=X&ei=8pSBT83gJcGKswbIp42nBA&ved=0CCgQ6AEwAA#v=onepage&q=h.%20schroeder%20unfair%20competition&f=false) (16. 3. 2012).
- Skubisz, Ryszard in Janusz Szwaja. 2007. *Poland: Unfair Competition Law*. [Http://www.springerlink.com/content/hw203353852t2860/](http://www.springerlink.com/content/hw203353852t2860/) (16. 3. 2012).
- Sruk, Vlado. 1999. *Leksikon morale in etike*. Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta Maribor.

- Šinkovec, Janez in Boštjan Tratar. 2003. *Komentar Zakona o preprečevanju omejevanja konkurence in Zakona o varstvu konkurence*. Lesce: Založba Oziris.
- Thünken, Alexanderth. 2002. *Multi-state advertising over the internet and the private international law of unfair competition*. [Http://www.jstor.org/stable/3663192](http://www.jstor.org/stable/3663192) (16. 3. 2012).
- TIRS (Tržni inšpektorat Republike Slovenije). 2007. *Poslovno poročilo Tržnega inšpektorata Republike Slovenije za leto 2006*. Poslovni dokument, Tržni inšpektorat RS.
- TIRS (Tržni inšpektorat Republike Slovenije). 2008. *Poslovno poročilo Tržnega inšpektorata Republike Slovenije za leto 2007*. Poslovni dokument, Tržni inšpektorat RS.
- TIRS (Tržni inšpektorat Republike Slovenije). 2009. *Poslovno poročilo Tržnega inšpektorata Republike Slovenije za leto 2008*. Poslovni dokument, Tržni inšpektorat RS.
- TIRS (Tržni inšpektorat Republike Slovenije). 2010. *Poslovno poročilo Tržnega inšpektorata Republike Slovenije za leto 2009*. Poslovni dokument, Tržni inšpektorat RS.
- TIRS (Tržni inšpektorat Republike Slovenije). 2011. *Poslovno poročilo Tržnega inšpektorata Republike Slovenije za leto 2010*. Poslovni dokument, Tržni inšpektorat RS.
- TIRS (Tržni inšpektorat Republike Slovenije). 2012. *Poslovno poročilo Tržnega inšpektorata Republike Slovenije za leto 2011*. Poslovni dokument, Tržni inšpektorat RS.
- Zabel, Bojan. 1999. *Tržno pravo*. Ljubljana: Gospodarski vestnik.
- Zabel, Bojan, Marko Ilešič, Mirko Ilešič, Peter Grilc, Borut Stražišar in Jelka Barlič. 1993. *Zakon o varstvu konkurence s komentarjem*. Ljubljana: Gospodarski vestnik.

PRAVNI VIRI

- URS (Ustava Republike Slovenije). *Uradni list RS*, št. 33I/1991, 42/1997, 66/2000, 24/2003, 69/2004, 69/2004, 69/2004, 68/2006.
- UL. EU. 1997. *Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 97/55/ES z dne 6. oktobra 1997 o spremembi Direktive 84/450/EGS o zavajajočem oglaševanju, tako da vključuje primerjalno oglaševanje*. [Http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:15:03:31997L0055:SL:PDF](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:15:03:31997L0055:SL:PDF) (15.6.2012).
- Bundesministerium de justiz. 2004. *The Act Against Unfair Competition*. [Http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_uwg/index.html](http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_uwg/index.html) (15.6.2012).
- Finland ministry of justice. 2005. *Consumer Protection Act*. [Http://finlex.fi/pdf/saadkaan/E9780038.PDF](http://finlex.fi/pdf/saadkaan/E9780038.PDF) (15.6.2012).
- OZ (Obligacijski zakonik). *Uradni list RS*, št. 83/2001, 32/2004, 28/2006 Odl. US: U-I-300/04-25, 29/2007 Odl. US: U-I-267/06-41, 40/2007, 97/2007-UPB1.
- ZIN (Zakon o inšpekcijskem nadzoru). *Uradni list RS*, št. 56/2002, 26/2007, 43/2007-UPB1.
- ZP-1 (Zakon o prekrških). *Uradni list RS*, št. 7/2003, 45/2004-ZdZPKG, 86/2004, 7/2005 Skl. US: U-I-19/05-5, 23/2005-UPB1. 34/2005 Odl. US: U-I-19/05-11, 44/2005, 55/2005-UPB2, 40/2006 (51/2006, popr.), 70/2006-UPB3, 115/2006, 139/2006 Odl. US: U-I-69/0616, 3/2007-UPB4, 29/2007 Odl. US: U-I-56/06-31, 58/2007 Odl. US: U-I-34/05-9, 16/2008 Odl. US: U-I-414/06-7, 17/2008 (21/2008, popr.), 76/2008-ZIKS-1C, 108/2009, 109/2009 Odl. US: U-I-56/08-15, 45/2010-ZIntPK, 9/2011, 10/2011 Odl. US: Up-

319/10-14, U-I-63/10-7, 26/2011 Odl. US: Up-456/10-22, U-I-89/10-16, 29/2011-UPB8, 43/2011 Odl. US: U-I-166/10-8.

ZPOMK (Zakon o preprečevanju omejevanja konkurence). *Uradni list RS*, št. 56/1999, 37/2004, 99/2004-UPB1, 40/2007, 64/2007-UPB2, 36/2008, 40/2009, 26/2011.

ZUP (Zakon o splošnem upravnem postopku). *Uradni list RS*, št. 80/1999, 70/2000, 52/2002, 73/2004, 22/2005-UPB1, 119/2005, 24/2006-UPB2, 105/2006-ZUS-1, 126/2007, 65/2008, 47/2009, Odl. US: U-I-54/06-32 (48/2009, popr.), 8/2010.

ZTI (Zakon o tržni inšpekciji). *Uradni list RS*, št. 20/1997, 52/2002.

ZVK (Zakon o varstvu konkurence). *Uradni list RS*, št. 18/1993, 56/1999, 110/2002.

ZVPot (Zakon o varstvu potrošnikov). *Uradni list RS*, št. 20/1998 (25/1998, popr.), 23/1999, 110/2002, 14/2003-UPB1, 51/2004, 98/2004-UPB2, 46/2006 Odl. US: U-I218/04-31, 126/2007, 86/2009, 78/2011.

ZVPNPP (Zakon o varstvu potrošnikov pred nepoštenimi poslovnimi praksami). *Uradni list RS*, št. 53/2007.

Wipo. 1978. Finland legislative texts unofficial translation. *L sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa – L om otillbörligt förfarande i näringsverksamhet, unfair business practices act*. [Http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=127081](http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=127081) (15.6.2012).

Wipo. 1993. *Act of 16 April 1993 On combating unfair competition*. [Http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=195378](http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=195378) (15.6.2012).